

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI (1945-1960)

İbrahim Mert ÖZTÜRK*

Özet

Türk Kurtuluş Savaşı sonrasında imzalanan Lozan Antlaşmasıyla mübadele dışı kalan Batı Trakya Türklerine Lozan'da tanınan haklar, bu halkın yaşam koşullarını belirledi. 2. Dünya Savaşı ve Bulgar işgali, Batı Trakya Türkleri için sorunların başlangıcı niteliğindedir. Savaş sonrası Yunan İç Savaşı'yla birlikte başlayan çete hareketleriyle, Batı Trakya Türkleri için hayat zorlaştı ve Batı Trakya'dan Türkiye'ye göç hareketi başladı. 1950 yılında Yunan İç Savaşı'nın bitmesiyle tekrar soluklanan Batı Trakya Türklerine her ne kadar 1950-1955 yılları arasında Cemaat seçimlerinde özgürlük, Türk öğretmenler, Türk okulları gibi haklar tanınmışsa da Yunan Hükümeti'nin ekonomik baskıları ve bölge Türklerini Türk inkılabından faydalandırmamaya varan tavırları Batı Trakya Türklerini rahatsız ediyordu. 1955 senesiyle birlikte ise Batı Trakya Türkleri için daha sorunlu bir dönem başladı. Kıbrıs sorunuyla birlikte, Türk-Yunan ilişkileri son derece gergin bir hal aldı. Bu durum hem Yunanistan'daki Türklere yansımış hem de Türkiye'deki Rum azınlığı yaşanan sıkıntılardan nasibini almıştır.

Anahtar Kelimeler: *Batı Trakya, Azınlık, Göç, Kıbrıs.*

The Turkish Minority of the Western Thrace in the Cold War Era (1945-1960)

Abstract

The rights entitled by the Lausanne Treaty which excluded the Western Thrace Turks from population exchange, determined the living conditions of these people. On the other hand, the Second World War and the Bulgarian occupation of the region started hard days for the Turkish minority. However, the real problems occurred by the Greek Civil War which was started after the Second World War and the situation caused the beginning of the immigration movement to Turkey. In 1950, the Greek Civil War

* Dr., Bilkent Üniversitesi Tarih Bölümü

finished and this gave the Turks of the region a little comfort. In addition to this, Greece government gave some civil rights to the Turkish minority as free community elections, Turkish schools and teachers. However, on the other hand, Greece government had some economic pressure on Turks and also had an attitude which prevented the benefits of the Turkish reforms for the Turks of Western Thrace which made the minority quite uncomfortable. By 1955, the real problems appeared for the Turkish minority with the Cyprus problem. Both the Turks of Western Thrace and the Greeks of Istanbul affected from the new political situation between Turkey and Greece.

Keywords: *Western Thrace, Minority, Immigration, Cyprus*

Giriş

Batı Trakya'daki yoğun Türk varlığının, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeyi 1363 yılında fethetmesiyle başladığı bilinmektedir.¹ 550 sene Osmanlı idaresinde kalan Batı Trakya, 1913-1919 yılları arasında Bulgar hâkimiyetine geçmiş, 1919-1920 yıllarında müttefik kuvvetlerce işgal edilmiş ve 1920 yılında Yunanistan'ın kontrolü altına girmiştir. 2. Dünya Savaşı sırasında üç yıllık bir süre içerisinde Bulgar işgali altında kalan bölge, bunun dışında bir daha Yunanistan'ın egemenliğinden çıkmamıştır.²

Bu makalede konu edilen Batı Trakya, 1923 Lozan Antlaşmasına bağlı 30 Ocak 1923 tarihli sözleşmenin 2. maddesi ile sınırları tespit edilmiş olan bölgedir. Sınırları, Doğu'da Meriç Nehriyle Türkiye'den, Batıda Mesta karasu nehriyle Makedonya'dan, kuzeyde Rodop Dağları ile Bulgaristan'dan ayrılmış olup güneyden de Ege Deniziyle çevrilidir. Bölge İskeçe, Gümülcine ve Meriç vilayetlerinden oluşmaktadır.³ Batı Trakya, Yunanistan'daki Türk azınlığının yaşadığı topraklardır ve Türk-Yunan siyasi ilişkilerinde önemli bir yeri olmuştur. Lozan Antlaşması'nın ve özellikle buna bağlı 30 Ocak 1923 tarihli "Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesi" ile ilgili sözleşmenin 2. maddesinde mübadele dışında tutulacak azınlıklar belirlenmiş ve İstanbul'daki Yunan azınlığı ile Batı Trakya'nın Müslüman azınlığı mübadele dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte gerek Lozan Antlaşmasında gerekse 1 Ekim 1913 tarihli Atina Antlaşmasında Türkiye'de ve Yunanistan'da bulunan bu iki ülkeye ait azınlıklara garantiler veren belli maddeler bulunmaktadır. Lozan Antlaşmasının 37-45 maddeleri arasında iki ülke azınlıklarına tanınan temel haklar

¹ Halit Eren, *Batı Trakya Türkleri*, Rebel Basım, İstanbul 1997, s. 14.

² *Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece*, Helsinki Watch Report, Human Rights Watch, New York 1990, s. 1.

³ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4 6286-216.

belirtilmiştir. Her iki ülke de millet, ırk, dil ve dinine bakılmaksızın azınlıkların yaşam ve özgürlüklerinin korunmasını, din özgürlüğünün garanti altına alınmasını, göç etme özgürlüğünü, kanunlar önünde eşitliği, çoğunluğun kullandığı sivil ve siyasi hakların azınlıklarca da kullanılabilmesini, özel hayatta, mahkemelerde, mitinglerde, ticaretle ve dinde istenilen dilin kullanılabilmesini, yardım amaçlı, dini ve sosyal derneklerin kurulabilme ve kontrol edilebilme hakkını, ana dilde eğitim veren ilkokullara sahip olma hakkını ve dini kuruluşların tam bir koruma altında olmasını içeren hakları kabul etmiştir.⁴ Bunun yanında, Lozan Antlaşması'nın 46. Maddesinde, Türkiye'deki Rum azınlığına tanınan hakların, karşılıklılık esasına göre, Yunanistan'daki Türk azınlığına da tanınması gerekliliği ifade edilmiştir.⁵

Bu antlaşmada belirtilen haklara rağmen uygulamada çeşitli sorunlar çıkmış ve bu durum Türk-Yunan ilişkilerine de doğrudan yansımıştır. Bu makalede, Yunan Hükümetleri'nin uygulamaları ışığında, Batı Trakya Türk azınlığının Soğuk Savaşın başlangıcından 1960 yılına kadar olan on beş yıllık dönemdeki durumunu incelenecek, Türk-Yunan ilişkilerinin bu dönemde gösterdiği keskin değişimlerin Batı Trakya Türklerine olan etkilerine değinilecektir.

1. Yunan İç Savaşı Yıllarında Batı Trakya Türklerinin Durumu (1945-1950)

2. Dünya Savaşının bitimiyle birlikte başlayan Soğuk Savaş döneminde Yunanistan genel olarak Türkiye'de yaşayan Yunan azınlığının durumundan memnundu. 16 Aralık 1945 tarihinde, Türkiye hakkında bir seri makale yayımlayan Yunanistan'ın Akropolis gazetesinde bu görüşü onaylayan neşriyat yapıldı. Gazetede yapılan neşriyatlarda, özellikle Yunanlıların Türkiye'de hala okulları ve kiliseleri iyi teşkilatlandırılmış 40 cemaate sahip olduklarını ve Türk Hükümeti'nin tamamen sosyal mahiyette olan bu eserlerin gelişimlerine engel olmak şöyle dursun bunlara yardım ettiği yazılmıştı. Yazıda ayrıca, "*Yunanlılar Türkiye'de kanun himayesinde çalışıyorlar*" ifadesine yer verilmişti.⁶

Buna karşılık, Yunanistan'daki Türk azınlığı, özellikle Yunan İç Savaşı'ndaki komünist çetelerin faaliyetleri nedeniyle zor durumdaydı. Bu çete hareketlerinin özellikle Türk-Yunan sınırındaki etkisiyle, Müslüman halk artan

⁴ *Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece*, s. 5-6.

⁵ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4 6286-220.

⁶ Ayın Tarihi, S.145, Aralık 1945.

bir sayıyla sınırı geçerek Türkiye'ye göç etmekteydi.⁷ 1945 yılı sonlarında Batı Trakya, Yunan İç Savaşı'nda Komünist EAM kuvvetlerinin denetimine girmişti ve yaklaşık 25.000 Türk Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştı.⁸ İç Savaş sırasında Batı Trakya Türkleri, genellikle Yunan Merkezi Hükümeti'ni desteklemiş ve komünist güçlere karşı çeşitli birliklerde görev almışlardı.⁹ Hükümete olan bu sadakat komünist çetelerin saldırılarının Batı Trakya Türklerine yönelmesine neden oldu.¹⁰

1946 yılında Yunanistan'daki iç savaş daha da şiddetlenerek devam ediyordu. 1946 Kasımında çete hareketlerinin Batı Trakya Türklerini nasıl etkilediği, dönemin Edirne Valisi Saracettin Saraç'tan gelen, Nevrosya, Altunkaraağaç, Dimitoka ve Sokullu kasabalarına saldırı haberleriyle kendisini gösteriyordu. Yaşanan çatışmalar Yunan halkın bile Türk sınırlarına kaçma olasılığını ortaya çıkarmıştı.¹¹

1947 yılına gelindiğinde Batı Trakya Türkleri için başka sorunlar da gündemdeydi. Her ne kadar Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler olumlu yönde ilerlese de Batı Trakya Türkleri sadece çetelerden değil hükümetin politikalarından da mağdur olmaya başlamışlardı. Konuyla ilgili Türk basınından gelen bir haber durumun kötüye gittiğini gösterir nitelikteydi. Tasvir gazetesinin 30 Ocak 1947 tarihli yazısına göre Türkiye'nin Truman Doktrini kapsamında ABD'den alacağı 500 milyon dolarlık kredi görüşmeleri Yunanistan'da olumlu karşılanmamıştı. Birçok Yunanlı, savaş dışında kalmış bir Türkiye'ye savaşa girmiş bir Yunanistan'dan daha fazla ve kolay bir şekilde kredi verilmesini sindirememiş ve Trakya ve Makedonya'da Türklere karşı yapılan kötü muameleler başlamıştı. Yazıya göre, Trakya'da Türklere karşı yapılan hareketler sonucunda ölümler meydana geliyordu.¹² Ancak bu iddia kanıtlanmış değildi ve Türk azınlığın esasen komünist saldırılar sonucunda kayıplar verdiği görüşü hâkimdi.

Bunu destekleyen haberler Edirne Valiliği'nden gelmeye devam ediyordu. Vali Saraç'ın bildirdiğine göre 1947 yılının Şubat ayında çete

⁷ Ayın Tarihi, S.146, Ocak 1946.

⁸ M. Murat Hatipoğlu, *Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1999, s. 27

⁹ Hatipoğlu, a.g.e, s. 27

¹⁰ Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 1986, s. 147.

¹¹ BCA, 030-0-001-65-403-14, 21 Kasım 1946.

¹² "Yunanistan'da Türklere Yapılan Mezalimin Sebepleri" *Tasvir*, 30 Ocak 1947.

hareketleri Türk köylerini yaşanmaz hale getirmişti. Özellikle Gümülcine, İskeçe ve Drama’da çeteler köyleri basarak hayvanları ve yiyecekleri gasp etmişlerdi. Bununla birlikte Dedeâğaç ve Sapçılı arasında ikamet eden Türklerin ilk fırsatta anayurda iltica edecekleri şeklinde haberler geliyordu.¹³ Güç durumunda kalan Batı Trakya Türkleri Türk Hükümeti’ne başvurmuşlar ve bu konuda Yunan Hükümeti ile ortak önlemler alınmasını istemişlerdi. Ancak bu istekler ve Türk Hükümeti’nin resmi bir açıklamada bulunmaması, Türkiye’nin Yunanistan’daki karışıklıklardan yararlanarak bölgeyi ele geçirmek istediği yolunda haberlerin yayılmasına yol açtı.¹⁴ Bunun sonucunda dönemin Türk Dışişleri Bakanı Hasan Saka, 4 Eylül 1947 tarihli TBMM toplantısında, Visöz Patris adlı Yunan Komünist Partisine ait bir gazetede çıkan bu haberleri yalanladı ve Türk Hükümeti’nin Batı Trakya’nın durumu ile yakından ilgilendiğini ve Yunan Hükümeti ile de temaslar içerisinde olduğunu ancak Batı Trakya ile ilgili siyasi emeller beslemediklerini vurguladı. Buna ek olarak Ağustos 1947’de Türkiye’nin Gümülcine Konsolosluğundan alınan raporda Yunan Hükümeti’nin gereken her tedbiri aldığı yolunda bilgi edindiklerini ve bu yönden Türkiye’nin Yunan Hükümeti ile ortak bir harekete girmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını belirterek, Yunan hükümetine teşekkürlerini sundu.¹⁵

1948 yılı başlarında Batı Trakya Türklerinin Türkiye’ye göçleri artmış ve Türkiye Hükümeti de konuya olan ilgisini arttırmıştı. 1948 Şubatı’nda durumla ilgili olarak dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak, İstanbul’da Türk ve yabancı basın mensuplarına verdiği demeçte şunları söyledi: *“Yunanistan’daki hadiselerden dolayı, bu hadiselerin cereyan ettiği yerlerdeki kesif Türk halkı canlarını kurtarmak için memleketimize sığınıyorlar. Vatanımıza gelip barınanların sonra tekrar memleketlerine dönmelerinde bir mahzur görmüyoruz. Bu suretle memleketimize gelmek isteyenlere vize verilmektedir.”*¹⁶ Türk Hükümeti de Batı Trakya Türklerine en azından Türkiye’ye sığınmaları konusunda kolaylıklar sağlıyordu.

Görülmekteydi ki Yunanistan’daki Türk azınlığın durumu hayli zordu, ancak Yunan İç Savaşı yıllarında bu durumun Yunan Hükümeti’nden dolayı değil, Yunanistan’daki siyasi istikrarsızlık ve iç savaştan kaynaklandığı

¹³ BCA, 030-0-001-65-403-14, 21 Kasım 1946.

¹⁴ Ümit Kurtuluş, *Batı Trakya’nın Dünü Bugünü*, Sincan Matbaası, Ankara 1979, s. 50.

¹⁵ *T.B.M.M Tutanak Dergisi*, T: 04.09.1947, C: 6, T. 1, s. 631.

¹⁶ Ayın Tarihi, S.171, Şubat 1948.

anlaşılmaktaydı. Hatta Yunan Hükümeti'nin azınlık politikaları ve bu konuda aldıkları kararlar olumluydu. Örnek olarak, Şubat 1948'de Anadolu Ajansından verilen bir habere göre, Batı Trakya Türk mebuslarının başvurusu üzerine Yunan Hükümeti'nin verdiği bir kararla, Atina Radyosu bundan böyle Türkçe yayın da yapacaktı. Türkçe yayın, 15 Mart 1948'de başlayacak ve günde iki defa yayınlanacaktı.¹⁷

1948 yılında iki ülkedeki azınlıklarla ilgili hükümetler arasında da görüşmeler yapılmıştı. Nisan ayında iki ülke dışişleri bakanları bir araya gelmiş ve çeşitli konuları ele alırken azınlıklar hakkında da görüşmüşlerdi. Görüşmelerden sonra Necmettin Sadak, Yunan gazetecilere bir basın toplantısı düzenlemişti. Bu toplantıda azınlıklar konusuna değinen Sadak, Türkiye'deki Yunan azınlığı ile ilgili olumlu açıklamalarda bulunmuş ve yaşam koşullarının iyiliğinden bahsetmişti. Sadak konuşmasında; *“Azınlık okulları hakkındaki şeyler doğrudan doğruya Türk Devletini alâkadar eder, bunun teferruatı hakkında malûmatım yoktur. Bununla beraber İstanbullu Rumların okullarından çok memnun olduklarını katiyetle ifade edebilirim. Temenni edelim ki Yunanistan'daki Türk okulları da aynı derecede normal olarak ve aynı imtiyazlardan faydalanarak çalışsınlar”*¹⁸ sözleriyle bir bakıma Yunanistan Hükümetini uyarmaktan da geri kalmamıştı. Ancak o yıllarda Batı Trakya'daki Türk okullarıyla ilgili ciddi şikâyetlere rastlanmamaktaydı.

1948 yılının ortalarına doğru özellikle Yunanistan'daki çete hareketlerinin Türk azınlığa nasıl yansıdığını aktaran haberler gelmeye devam etmekteydi. Bu konuya değinen bir rapor Türk Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü tarafından Mayıs ayında Başbakanlığa sunulmuştu. Bu rapor, yurtdışında bulunup kötü durumda olan veya Türkiye'ye göç etmek isteyen Türk vatandaşlarıyla ilgili son iki aylık bilgi ve belgelerin özet bir yorumunu yapıyordu. Rapora göre, 1947 yılı sonunda Yunanistan ve Bulgaristan'dan yakın zamanda gelen mültecilerin sayısı 60'a ulaşmıştı. Raporda bu kişilerle de yapılan görüşmeler olduğundan bahsediliyor ve bu görüşmelerden çıkan sonucun özellikle Yunanistan'daki çete hareketlerinin son dönemde Türkleri hedef aldığını ortaya koyduğu belirtiliyordu. Ancak raporda, çete hareketlerinden başka sıkıntılara da yer verilmişti. Yunan Hükümeti'ni eleştiren konular da rapora dâhil edilmişti. Yunan hükümetinin bazı uygulamalarının Türk azınlığı sıkıntıya soktuğu bilgisi veriliyordu. Örnek olarak İskeçe'de çıkan

¹⁷ Ayın Tarihi, S.171, Şubat 1948.

¹⁸ Ayın Tarihi, S.173, Nisan 1948.

ve Batı Trakya Türklerinin haftalık gazetesi olan Trakya gazetesinin şu haberi rapora eklenmişti: *“Yunan Hükümetinin Karasu Nehrinin istikametini değiştirmek hakkında verdiği kararın tatbikine geçilmesi ile Türk köyleri sular altında kalmış ve yerlerini yurtlarını terke mecbur bırakılmışlardır. Burada Türk köylelerini imha gayreti mi vardır?”*¹⁹

Konuyla ilgili başka bir resmi raporun belirttiğine göre bu durumla ilgili köylülerin Yunan Hükümet merkezine yaptıkları başvurular da bir fayda sağlamamıştı.²⁰ Bu haberler Yunan Hükümeti’nin de Batı Trakya Türklerine zaman zaman hayatı zorlaştırdığını gösteriyordu. Özellikle Batı Trakya ve önceki örneklerle birlikte ele alındığında Türk basını, Yunanistan’daki Türk azınlığıyla ilgili olarak Yunan Hükümeti’ne karşı bir güvensizlik besliyordu. Yunan Hükümeti de bu güvensizliği destekleyen bazı adımlar atmaktaydı. 1948 yılında bölünmüş arazilerin daha ekonomik kullanılmasını sağlamak amacıyla 821 sayılı arazi birleştirilmesi yasası çıkarıldı ve böylece azınlık topraklarına el konulabilmesi kolaylaştırıldı.²¹

Bahsi geçen Raporun diğer bölümleri Yunanistan’daki çete hareketlerine ve bunun sonucunda Türkiye’ye göç eden Türklere ayrılmıştı. Raporda 13 Şubat tarihli bir vesika ile *“Yunanistan’daki çetelerin mezaliminden kaçarak ana vatana sığınan ırkdaşlarımızın sayısı her gün biraz daha artmaktadır”* bilgisi verilmiş ve göç etmek zorunda kalan Türklerin sayının iki bini bulduğu belirtilmişti. Raporda konuyla ilgili gönderilen başka bir vesika, Yunanistan’dan kaçan Türklere resmi olarak vize verilmeye başlandığını içeren Posta gazetesinin 24 Şubat 1948 tarihli yazısıydı. Yazıya göre, resmi yazı ve pasaportla Türkiye’ye gelecek olan Yunanistan’daki Türklerin orada bırakacakları mal, mülk ve haklarının saklı kalması, Türk ve Yunan Hükümetleri arasında prensip olarak kabul edilmişti. Eğer Yunanistan’a dönerlerse bunlara tekrar sahip olacaklardı. Ancak yazı *“burada mezalim görmüş ve her türlü çileyi çekmiş”* Türklerin tekrar Yunanistan’a dönmelerinin pek mümkün olmadığını ve bu yüzden mallarının otomatik olarak elden çıkmış olduğunu, böylece yapılan prensip anlaşmasının bir anlamı olmadığını vurguluyordu. Rapordaki bir başka vesikada ise Yunanistan’daki Türklerin hem Yunan çeteleri tarafından hem de bizzat Yunan Hükümeti tarafından baskı ve

¹⁹ BCA, 030-0-001-101-627-1, 6 Mayıs 1948.

²⁰ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4 6286-224

²¹ Necmettin Hüseyin, *Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneğinden Tarihe Bir Not*, Emir Ofset, İstanbul 2004, s. 24.

zulüm gördüğü yönündeydi.²² Rapordan anlaşılan Batı Trakya Türklerinin sadece çetelerden değil Yunan Hükümeti'nin uygulamalarından da rahatsız olduğuydu ancak bunlarla ilgili somut kanıtlar o dönem için göz önünde değildi.

2. Yunan İç Savaşı Sonrası Batı Trakya Türkleri (1950-1955)

Şubat 1949'da, Mareşal Alexandros Papagos'un ordu komutanı olmasıyla Yunanistan'da çetelere karşı sert tedbirler alınmış, iç savaş sona yaklaşmıştı. ABD'nin desteği ve Yugoslavya'nın da 1948'de Rusya ile arasının bozularak Kominform'dan çıkarılması ve komünist çetelere yardımı kesmesi üzerine başlayan kararlı operasyonlar sonrasında 16 Ekim 1949'da Komünist Parti radyosundan yapılan açıklamayla ateşkes kararı alındı.²³

Bu durum Batı Trakya Türklerinin de rahat bir nefes almasını sağlamıştı. Bununla birlikte, 1940'lı yılların sonları ve 1950'lerin başları Yunan Hükümeti'nin Türk azınlığına belli haklar verdiği yıllardı. Mesela 16 Haziran ve 28 Eylül 1949 tarihlerinde çıkan iki Kral İradesi ile Türk Cemaat Yönetim Kurulları 3 yılda bir yapılacak seçimlerle seçilebilecekti.²⁴ Bundan önce bu kurullar Yunan Hükümeti tarafından atanıyordu ve bu durum Türk Cemaatinin özgür idaresiyle yöneticilerini seçmesini engelliyordu. Ancak belirtmek gerekir ki Yunanistan'ın aldığı bu karar 1949'da Türk Hükümeti'nin Yunan azınlığı için aynı meyanda aldığı bir karar sonrası gelmişti. Burada Lozan kararlarındaki karşılıklılık ilkesine net bir örnek görülüyordu. Yunanistan'da çıkan kararlar birlikte ilk Türk Cemaat seçimleri 22 Ocak 1950 yılında yapıldı.²⁵

Batı Trakya Türklerini etkileyen başka bir olumlu adım ise 20 Nisan 1951'de Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Kültür Antlaşmasıydı. İki tarafın da birbirine çeşitli burslar vermeleri ve okul kitaplarındaki yanlışlıkları düzeltmeleri gibi konuları karara bağlayan antlaşma bir 'Daimi Muhtelit Komisyon' kurulmasını da öngörüyordu.²⁶ Antlaşmanın Batı Trakya Türkleri açısından en büyük faydası Türkiye'den Batı Trakya'ya gönderilen Türk öğretmenler olmasıydı.²⁷ Ancak bu antlaşma daha çok üniversite seviyesinde konuları kapsadığından dolayı Batı Trakya'da çözümlenemeyen orta öğretim

²² BCA, 030-0-001-101-627-1, 6 Mayıs 1948.

²³ Constantine Tsoucalas, *The Greek Tragedy*, Penguin Books, İngiltere 1969, S. 112.

²⁴ Oran, *a.g.e.*, s. 73.

²⁵ K.G.Andreades, *The Moslem Minority in Western Thrace*, Selanik 1956, s. 13.

²⁶ Bu komisyon ancak 1968'de kurulabilmişti. Bkz. Necmettin Hüseyin, *a.g.e.*, s. 24.

²⁷ Oran, *a.g.e.*, s. 73.

sorunlarını ortadan kaldırmaktan uzaktı.²⁸ Bunun yanında Türk Hükümeti İstanbul Rum azınlığına bu hakları tanıyordu ve hatta 1951’de çıkardığı bir kanunla Gökçeada ve Bozcaada’daki Rum nüfusunun eğitimini de İstanbul’daki azınlık okullarının eğitim şartlarına getirmişti.²⁹ 1952 senesine kadar bu konuda Yunan Hükümetince bir adım atılmamıştı.

Türkiye-Yunanistan ilişkileri sıcak bir şekilde devam ederken Yunan Dışişleri Bakanı Sofokles Venizelos’un 1952 Ocağı sonunda gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti sırasında karşılıklı dostluk ve birlik mesajları vardı. Bu ziyaret Türk basınında ilgiyle karşılanırken çıkan bazı yazılar Yunan dostluğuna şüphe ile yaklaşıyordu ve bu şüphelerin önemli nedenlerinden biri Yunanistan’daki Türklerin durumuydu. Örnek olarak Hikmet Bayur, 30 Ocak 1952 tarihli Kudret’teki yazısında Yunanistan’daki Türklerin ekonomik hayatı konusunda Yunan Hükümeti’nin el altından da olsa baskı uyguladığını iddia ediyor ve bunun neticesinde Yunanistan’da yaşayan Türklerin gitgide yoksullaşıp ellerinde bir şey kalmamış vaziyette Türkiye’ye göç etmeye zorunlu bırakıldıklarını söylüyordu. Bayur, çözüm olarak şu öneriyi getiriyordu: *“Türk bankaları Batı Trakya’da gerektiği ölçüde çalışmalıdırlar ve Yunan Hükümeti bunu teşvik bile etmelidir, çünkü ora Türklerinin hoşnutluk ve refahının Türk-Yunan dostluğu üzerinde sanıldığından fazla tesiri vardır.”*³⁰ Türk basınının Yunanistan’daki Türklerle ilgili şüpheleri devam ediyordu ve Türk kamuoyunda Yunan Hükümeti’nin Batı Trakya Türk azınlığıyla ilgili olumlu adımlar atması bekleniyordu.

Türk basını Yunan Hükümetleri’nin icraatından pek de memnun görünmüyordu. Daha sert eleştiriler 1952 yazında gelmeye devam etti. 6 Temmuz 1952 tarihli Dünya gazetesinin haberinde Gümülcine’den gelen haberler aktarılırken, Batı Trakya Türk-İslam Cemaati’nin kendilerine verilen seçim haklarını kullanamadıklarına değiniliyordu. Yunanistan’da her hükümet değişikliğinde İslam Cemaatini yönetecek kişilerin dönemin hükümetinin düşüncelerine ve fikirlerine göre tayin edilmeye devam edildiğini belirten yazı *“hükümet tarafından tayin edilen müftülerin yine hükümet arzusuna göre hareket ettiklerine”* vurgu yapıyordu. Yazı, azınlık okullarının durumuna da değinirken özellikle bu okullara ayrılan bütçenin Trakya Valisince herhangi bir

²⁸ Adil Özgüç, *Batı Trakya Türkleri*, Kutluğ Yayınları, İstanbul 1974, s. 47.

²⁹ Aydın Ömeroğlu, *Belgeler ve Olaylar Işığında Bilinmeyen Yönleriyle Batı Trakya Türkleri ve Gerçek*, Avcı Ofset, İstanbul 1994, s. 57.

³⁰ Kudret, 30 Ocak 1952.

yere kullanıldığını ve bu yüzden Arap harfleriyle eğitim veren ‘yobazların’ faaliyetlerinin artmakta olduğunu iddia ediyordu. Böyle bir ortamda İslam Cemaatlerinin de geri kalmışlığına değinen yazı, bu eğitim sisteminden çıkan zihniyetin seçtiği müftülerin de medeni dünya şartlarına uymadığını “*şeriye mahkemesi reisi sıfatıyla nikâh, nafaka, veraset gibi en ağır vazifeleri dilediği gibi tatbik etmekte*” sözleriyle belirtiyordu. Yazı, bu durumun utanç verici olduğu ve medeni Batı dünyasında bunun bir örneğinin daha kalmadığı ifadeleriyle son buluyordu.³¹ Anlaşıyordu ki Batı Trakya Türkleri hem eğitim hem de hukuki uygulamalar açısından Türkiye’den geride bırakılıyor ve Türk kamuoyu bu durumdan Yunan Hükümetlerini sorumlu tutuyordu.

Her ne kadar Türk basını Batı Trakya Türk azınlığı ile ilgili memnuniyetsiz haberler yapsa da bazı olumlu gelişmeler, özellikle iyi giden Türk-Yunan ilişkilerinin etkisi altında, ortaya çıkıyordu. Sıcak ilişkiler karşılıklı ziyaretlerle sürerken, Yunan Kralı Paul ve Kraliçesi Frederika’nın Haziran 1952’de Türkiye ziyaretleri sırasında kendileri adına Dolmabahçe Sarayında verilen bir davette, Kraliçenin, Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar’a sunduğu fikirle Batı Trakya Türklerine özel bir lise açılması konusu ortaya çıkmıştı. Bu fikir 22 Temmuz 1952 tarihinde Yunan Parlamentosu’nun kabul ettiği ‘Azınlık Okulları Kanunu’ ile gerçekleşti.³²

Bu gelişmelere rağmen Türk basını bazı olumsuz haberler vermeye devam ediyordu. Örnek olarak Batı Trakya Türk çocuklarının eğitimleriyle ilgili bir haber, Dünya gazetesinden, 18 Eylül 1952 tarihinde gelmişti. Gazetenin bu haberi Trakya gazetesinin verdiği bir habere atıfta bulunarak, Yunanistan’da bulunan Türk okullarında okumakta olan çocuklara hediye edilmek üzere Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan ve Türk büyüklerinin hayatını anlatan 50 bin kitabın, Yunan Milli Eğitim Bakanlığınca Türk çocuklarına dağıtılmasına izin verilmediği bilgisini vermekteydi. Bu durum üzerine Türk cemaatinden bir heyet Atina’ya gitmiş ve Yunan Dışişleri Bakanlığı’nı ziyaret ederek kitapların dağıtılması konusunda izin istemişti. Yunan Dışişleri Bakan Yardımcısı Averof, kitapların dağıtılmasında sakınca olmadığını ve bu konuda Yunan Milli Eğitim Bakanlığı’na müracaat edilmesini tavsiye etmişti.³³ Yaşanan bu tip küçük sorunlar Türk basın ve kamuoyunun zihnini bulandırıyor ve Yunan Hükümetlerinin uygulamalarına çoğunlukla

³¹ “Garbi Trakya Türklüğü”, *Dünya*, 26 Temmuz 1952.

³² Özgüç, *a.g.e.*, s. 48.

³³ “Yunanistan’a Gönderdiğimiz 50 Bin Kitap”, *Dünya*, 18 Eylül 1952.

şüphesiz yaklaşılmamasına neden oluyordu. İki ülke yöneticileri arasındaki sıcak ilişkiler ve Türk yöneticilerin Batı Trakya konusundaki iyimser bakış açısı Türk kamuoyuna tam olarak yansımıyordu.

Aralık 1952’de yine olumlu denebilecek gelişmeler Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın Yunanistan’a yaptığı ziyaretle ortaya çıkmıştı. 22 Temmuz 1952’de çıkan ‘Azınlık Okulları Kanunu’ bu ziyaretle uygulama alanı buldu ve 2 Aralık 1952 tarihinde Kral Paul’un desteğiyle Gümülcine’de Celal Bayar Türk Lisesi açıldı.³⁴ Celal Bayar’ın Yunanistan ziyareti lise örneğinde olduğu gibi Batı Trakya Türklerini olumlu yönde etkiledi fakat Türk azınlığının Türkiye’ye göç konusundaki tavrında ciddi bir değişiklik getirmede.

Yunanistan’dan Türkiye’ye iltica eden Türklerle ilgili haberler 1953 Şubatı’nda Türk basınında çıkmaya başladı. Dünya gazetesinin 7 Şubat tarihli haberine göre bir Yunan motoru ile Edremit’e iltica eden Batı Trakyalı Türkler hakkında yapılan araştırma sonucunda bu kişiler akrabaları yanına yerleştirilmiş ve tarım üreticisi olarak yeni hayatlarına başlamışlardı. Ancak Yunanistan, bu şekilde Türkiye’ye ilticaları önlemek üzere sınır görevlilerine sıkı emirler vermiş ve yasal yollar haricinde sınırı geçmek isteyenlerin hemen iadelerinin sağlanması için ciddi tedbirler almıştı.³⁵ Durum göstermekteydi ki Türk azınlık Batı Trakya’da ortaya çıkan bazı olumlu gelişmelere rağmen hayatlarından memnun değildi ve kaçak yollara bile başvurarak Türkiye’ye göç etme çabaları sürüyordu.

Bu görüşü destekleyen bir gelişme yine Şubat ayı içerisinde Başbakan Adnan Menderes’in Yunanistan ziyareti sırasında yaşandı. Menderes’e Gümülcine Türklerinden bazı mektuplar sunuldu. Mektuplardan bir tanesi dönemin Gümülcine Türk Cemaati Başkanı Ahmet Kamil tarafından kaleme alınmıştı. Mektubun içeriği şöyledi:

“Pek yakınımızda bulunan Meriç nehrinin öte tarafından dünyanın en sağlam devletlerine ve en kuvvetli ordusuna malik kahraman bir ulusun öz evlatları olduğumuz halde, Balkan Harbinden beri müteaddit istilalar yüzünden her türlü fecaat ve mezalime göğüs gererek sayılmaz haksızlıklara maruz kaldığımız ve bin bir çeşit mezalime katlandığımız mahumu âlileridir. Bugüne kadar ulusuna ve anavatanına karşı tek bir kusuru olmayan ve muahedelerle

³⁴ Kurtuluş, a.g.e, s. 51. Bu lise 1960 yılına kadar Celal Bayar ismiyle anıldı, ancak 1960 ihtilali ile birlikte ‘Gümülcine Lisesi’ adını aldı ve bu isim de kısa bir sürede değiştirilerek ‘Müslüman Ortaokul ve Lisesi’ olarak adlandırıldı. Bkz. Özgüç, a.g.e, s. 103.

³⁵ “Yunanistan’dan İltica Edenler Yerleştirildi”, *Dünya*, 7 Şubat 1953.

bırakılan biz Batı Trakya Türkleri burada milli şeref ve haysiyetimizle yaşayabilmemiz için atiden zikredeceğimiz beş maddenin husulü hakkında baba kapısı olan zatı devletlerinin kapısını çalmakta tereddüt etmiyor ve bundan utanç duymuyoruz."³⁶

Mektup Batı Trakya Türklerinin hallerinden memnun olmadıklarını gösteriyordu ve bu durum Türk basınının Batı Trakya Türkleri ile ilgili yaptıkları haberleri destekliyordu. Demek ki basın Türk-Yunan ilişkilerinin gidişatındaki iyi havadan etkilenmeden konuyu ele alabiliyordu çünkü Türk hükümeti 1953 yılına gelindiğinde konuyla ilgili biraz iyimser görünüyordu.

Mektupta bahsedilen beş maddenin ilki Türk okullarının idaresi ile ilgiliydi. Bu maddede özellikle devlet bütçesinin adil bir şekilde dağıtılmadığına değiniliyor, 'Türk İnkılâbına uymayan' Arapça ders veren okullara özellikle fazla para ayrıldığı iddia ediliyordu. Bundan dolayı Türk okullarının idaresinin çok zor olduğu ve gereken düzeyde eğitim verilemediği belirtiliyordu. Konuyla ilgili olarak yapılması gerekenler ise şöyle sıralanıyordu:

- *Lozan Anlaşması mucibince Hükümetin Türk cemaatlere adil bir surette tahsisat ayırmasını ve bu ayrılan tahsisatın hususi okullara değil tamamının cemaatlere verdirilmesi.*

- *Her fırsatta Türk İnkılâbını baltalamak isteyen ve irticai zümreyi destekleyen Hariciye Müdürü ile Azınlık Okulları Müfettişinin buradan uzaklaştırılması.*

- *Esasen kendimizi idare etmekte güçlüklerle karşılaştığımız halde yüksek isminizi taşıyan liseye talebe yetiştirmek üzere ilkokullarımıza aldığımız Türk uyruklu öğretmenlerin maaşlarını karşılamak için Türk hükümeti tarafından Gümülcine cemaatine senede 25.000 Lira tahsisat itası.*

- *Uzaktan gelen çocuklar için bir öğrenci yurdu tesisi.*

- *Batı Trakya'da cemaate bağlı olsun almasın bütün Türk okullarında yeni Türk harfleriyle tedrisatın devletçe mecbur kılınması.*

- *Çeşitli ders araçlarının temini.*³⁷

Mektuptaki 2. Madde müftülerle ilgiliydi ve istenen şey, yetersiz görülen ve Türk İnkılâbına uymayan davranış ve uygulamalarda bulunan müftülerin aldıkları kararları düzeltmek için Gümülcine'ye bir Baş Müftü atanmasıydı. Diğer bir madde miras konularında Türk kanunlarındaki uygulamaların Trakya

³⁶ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

³⁷ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

Türklerini de kapsamıydı. 4. madde Batı Trakya Türklerinin giyim ve kuşamlarıyla ilgiliydi. Mektuba göre Batı Trakya Türklerinin ‘gülünç’ bir durumda olan kılık ve kıyafetlerinin kısmen de olsa düzelmesine yardımcı olması amacıyla şapkanın zorunlu kılınmasıydı. Son madde ise camilerde verdikleri vaazlarda Batı Trakya Türklerini ama özellikle kadınlarını cehalete itmeye çalışan ve ‘medeniyet yerine bedeviyete’ çağıran ‘cahil mollalardan’ kurtulunması için Ramazanlarda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından iki yetkin vaizin gönderilmesi idi.³⁸ İstekler genelde daha medeni ve çağdaş yaşamaya duyulan isteği gösteriyordu. Batı Trakya Türklerinin geri kalmışlığı ve Türk İnkılâbına uygun yaşamadıklarına vurgu yapılıyordu ve bu konuda yardım talep ediliyordu.

Bir başka mektup da Gümölcine Türk Gençler Birliği tarafından sunulmuştu. Bu mektupta da genel olarak iki ülke hükümetlerinin himayesi ve yardımları talep edilmiş ve özellikle eğitim ve sosyal alanlarda isteklerde bulunulmuştu. İki maddelik isteklerden ilki yine medeni bir hayat ve Türk İnkılâbına uygun bir yaşamla ilgiliydi ve bunu engelleyen kişilerin desteklenmesinden vazgeçilmesi gerekliliği belirtiliyordu. İkinci istek ise sosyal ve kültürel etkinlikleri arttıracak bir lokalin teminiydi.³⁹ Bu mektupta Batı Trakya Türklerini modern ve medeni yaşamdan uzak tutmaya çalışan kişilerin Yunan yöneticiler tarafından himaye edildiği üzeri kapalı olarak belirtiliyordu.

Bu mektuplar çeşitli devlet kurumlarınca dikkate alınmış ve bazı cevaplar verilmişti. Öncelikle Türk Diyanet İşleri Başkanlığı, Yüksek Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğüne ilettiği cevapta; Gümölcine’ye bir Baş müftü ve Ramazan aylarında iki vaiz istenilmekte ise de, bu konuda Türk ve Yunan hükümetleri arasında bir anlaşma yapılmamış olduğundan yapılabilecek bir şey olmadığı konusunda bilgi verilmişti.⁴⁰

Özel Kalem Müdürlüğü ise konularla ilgili gerekli araştırmaların yapıldığını belirterek Başbakanlığa gönderdiği cevapta, öncelikle ‘Türk Medenisinin’ Batı Trakya’da uygulanması ile ilgili olarak, “*Devletler Hususi hukukuna göre bir memleket kanununun diğer bir memlekette tatbiki bir taraftan ahdi mevzuat diğer taraftan beynelmilel teamül ve adet hukukuna göre mümkündür*” ifadesini kullanmıştı. Ayrıca bunun Lozan’ın konuyla ilgili 14. maddesine uyduğu da söylenmişti. Bahsi geçen maddeyle, azınlıkların örf ve

³⁸ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

³⁹ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953. Bkz. EK-1.

⁴⁰ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

adetlerine göre aile hukuku gibi konularda uygulamaların değişebileceği noktasına vurgu yapılmıştı. Ancak Türkiye'nin de İsviçre Medeni Kanununu uyguladığı ve artık örfî durumlara göre olan şerri kanunu uygulamadığı göz önünde bulundurulursa, Türk azınlığı için de çözümün Yunan medeni kanununun uygulanması olduğu belirtildi. Neden olarak da “*herhangi bir devletin ülkesinde bir başka devletin kanununun uygulanması isteminin o devletin hükümlerine haklarına uygun olmayacağı*” gösterildi.⁴¹ Sonuç olarak Türk Hükümeti, isteklerle ilgili bir uygulamaya gidemeyeceğini belirtirken, Batı Trakya Türklerinin medeni yaşam konusundaki talepleri Yunan yetkililerin eline bırakılmıştı.

Bu cevapların yanında Gümölcine Celal Bayar Lisesine gönderilecek öğretmenler için gerekli hazırlıkların yapıldığı belirtildi ve istenen parasal yardımlarla ilgili verilecek kararlar için de hazırlıkların yapıldığına değinildi. Özel Kalem Müdürlüğü cevaplarına şu ifadelerle son verildi:

*“Her iki yazıda Türk azınlık okullarına yapılan yardımların Yunan hükümetlerince azaltılıp tamamen cemaatlere ve Türk harfleriyle öğretim yapan okullara verilmesi, şapkanın ve yeni Türk harfleriyle öğretimin Devletçe mecburi tutulması, hükümetimizce bir lise öğrenci yurdunun ve Gençler Birliği lokalinin açılması, öğretim vasıtalarının, müftü ve vaizlerin gönderilmesi gibi diğer hususlar ise iki devletin iç ve dış politikalarına ait ve karşılıklı anlaşma esaslarına bağlı meselelerdir.”*⁴²

Bu son cümleyle isteklerle ilgili herhangi bir adım atılıp atılmaması konusu havada kalıyordu ve Batı Trakya Türkleri için fiili bir adım atılmıyordu.

Durum böyleyken Türk basınında Batı Trakya Türklerinin durumlarıyla ilgili başka olumsuzlukları da ortaya koyan yazılar çıkmaktaydı. 21 Nisan 1953 tarihli Dünya gazetesinin yazısı özellikle ekonomik anlamda Batı Trakya Türklerine yapılan baskıları ve aleyhlerinde uygulamaları içermekteydi. Yazıda Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde oturan Türklerin ellerinden arazilerinin alındığı ve Türk azınlığının topraksız bırakılmak istendiği yönünde gelen duyumlardan bahsediliyordu. Yazıya göre Yunan Hükümeti, Yunan Anayasası'nın 104. Maddesine bağlı olarak çıkarılan ve yürürlüğe giren 2185 sayılı ‘topraksızları toprak sahibi yapmak için zorunlu kamulaştırma

⁴¹ BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

⁴² BCA, 030-0-001-40-238-13, 11 Şubat 1953.

kanununun'⁴³ kapsamına Batı Trakya'daki Türklere ait çiftlikleri de almıştı. Oysaki 1934 yılında, 'Türk ve Yunan meclislerince tasdik edilen Türk-Rum ahali mübadelesi muhtelit komisyonunun ilgasına' dair hükme göre, Batı Trakya'daki Türklerin mal ve mülklerine hiçbir gerekçeyle müdahale edilemeyeceği kabul edilmişti. Yazıya göre esas amaç, bu arazilerin tamamen Rumlara dağıtılması ve Türk halkının yoksul bırakılarak göçe mecbur edilmesi idi. Yazı iddialarına şöyle devam ediyordu:

*"Türklerin elindeki çiftlikler alınarak ve civarına, Lozan'a aykırı bir şekilde Rum muhaciri getirilerek köyler tesis edilmek sureti ile Türk ekseriyetini ekalliyet haline getirip sistemli bir surette tatbik olunan imha siyaseti ile de Türkleri perişan ve hicrete mecbur etmektedirler. Batı Trakya'nın Yunanistan'a ilhaki sırasında burada 150.000 Türk mevcudu vardı. Aradan geçen 30 sene zarfında bu miktarın 250.000 nüfusa yükselmesi gerekirken bugün Türk nüfusu 100.000'den aşağı düşmüş durumdadır. İstanbul'da refah içinde yaşayan Rumların nüfusu ise mütemadiyen artmaktadır."*⁴⁴

Baskın Oran'a göre de bu kamulaştırma hareketiyle Türk azınlığın topraklarına el konuyordu. Oran, 1950-1960 döneminde Batı Trakya azınlık basınından aldığı bilgileri aktarırken, bu dönemde kamulaştırma başta olmak üzere çeşitli yollarla azınlığın arazilerine sürekli olarak el konduğunu belirtiyordu.⁴⁵ Oysaki gerek 1 Aralık 1926 Atina Antlaşmasının 5. maddesine gerekse 10 Haziran 1930 tarihli Ankara Antlaşmasının 17 ve 29. maddelerine göre Yunanistan'daki Türk emlakı hakkında çeşitli garantiler verilmişti. Buna rağmen Yunan makamları sistematik bir kamulaştırma politikası ile vakıf emlakı da dâhil Türk emlakını tasfiye etmekteydi.⁴⁶ Yunan Hükümeti bu tip bir uygulamayı daha önce de, 2. Dünya Savaşı'nın bitimiyle, 1945 yılında yapmış ve 182 sayılı yasa ile savaşta düşmanla işbirliği yaptığı öne sürülen azınlıkların topraklarını da kamulaştırmıştı.⁴⁷ Buna ek olarak 27 Ağustos 1953 tarihinde 2536 sayı ile çıkarılan 'Hudut Mıntıkasındaki Metruk Arazinin Müsaderesi

⁴³ 15 Ağustos 1952 tarihinde çıkarılan bu kanunla 250 ve 500 dönümden fazla azınlık toprakları başkalarına dağıtılmıştı. *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, Batı Trakyalılar Derneği, Ankara, Şafak Matbaası 1987, s.109.

⁴⁴ *Dünya*, 21 Nisan 1953.

⁴⁵ Oran, *a.g.e.*, s. 120.

⁴⁶ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-232.

⁴⁷ *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, s.108

Kanunu' ile 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan'ı terk ettikleri gerekçesiyle birçok azınlık arazisi kamulaştırılmıştı.⁴⁸

Bu uygulamaların yanında 1953 yılının bazı yarar sağlayacak uygulamalarından Batı Trakya Türkleri faydalanamamış ya da daha doğru bir deyişle faydalanmalarına engel olunmuştu. Örnek olarak, Yunan Hükümeti evlenen bir erkeğe eğer toprak sahibi değilse 30 dönüme kadar arazi verdiği halde bu yardım Türk azınlığa hiçbir zaman uygulanmamıştı. Türklere farklı muamele yapılıyor ve onlara yarar sağlayacak yardımlardan mahrum bırakılıyorlardı. Mesela başka bir örnekte, 1953 senesinde Marshall yardımından, 7 Türk ve 1 Rum köyünden oluşan Gökçeler Belediyesi'nin payına düşen 18 evin hepsi Rum köyünde inşa edilmiş, tüm başvurularına rağmen Türklere bir ev bile verilmemişti.⁴⁹ Aslında bu tip uygulamalar Yunan hükümetlerince daha önce de yapılmıştı. Mesela 1947'de büyük arazi sahiplerine ve köylere traktör ve diğer bazı ziraat makineleri dağıtılırken Türkler bundan yararlanamamıştı.⁵⁰

Türk basını İstanbul'daki Rumların durumlarını Batı Trakya Türkleri ile karşılaştırıp gayet iyi olduklarını kaleme alırken Yunan basını tam tersi görüşte yayınlar yapmaktaydı. Örnek olarak İstanbul Rum Patrikhanesinde yapılan son seçimlere Türk makamlarının müdahalede bulunduklarını yazan Vima gazetesi, Türklerin, Rumlardan toplantı sırasında Türkçe konuşmalarını istediklerini, hâlbuki Batı Trakya Türklerinin seçim zamanları Türkçe nutuklar verdiklerini, Türkçe yaftalarla propaganda yaptıklarını kaydetmekteydi. Bir diğer örnekte Etnos gazetesi, İstanbul'un fethinin 500. yılı münasebetiyle, Rum okullarındaki öğrencilere zorla Fatih Sultan Mehmet'i öven yazılar yazdırıldığını iddia

⁴⁸ A.g.e. s.109

⁴⁹ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-240.

⁵⁰ Tarımla ilgili çifte standartlı uygulamalara sonraki yıllarda da rastlanmaktaydı. 1955 senesinde, mahsul, kuraklık sebebiyle iyi olmayınca, Yunan Ziraat Bankası'ndan kredi ile borç alan çiftçi zor duruma düşmüştü. Bunun üzerine Yunan Hükümeti borçların tahsilini 1956 yılına bırakmayı kararlaştırmış, fakat bu karar yalnız Yunanlılara uygulanmış ve Türk azınlığı bundan faydalanamadığı gibi borçların tahsilinde en ufak bir hoşgörü gösterilmemişti. 1957 Ağustosunda Batı Trakya Ziraat Bankasının bütün işçilerine yaptığı yardımdan da Türkler istifade ettirilmemişti. Bankaya müracaat eden Türklere müdür, topluluk önünde "şikâyetlerini git de konsolosuna anlat" demişti. Gümölcine Ziraat Dairesi Müdürü Kladis, 1957 Ağustosunda Müsellim köyüne giderek köyün merasımı Türk köylüsünden zorla almış ve kendisiyle birlikte gelen Şaplı Köyü Rumlarına dağıtmıştı. Türklerin ilgili makamlar nezdinde yaptıkları bütün başvurular sonuçsuz kalmıştı. Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-240.

etmekteydi.⁵¹ Diğer bazı Yunan gazeteleri de bu yönde yayınlar yaparken, Katimerini gazetesi “*bu haberlerin doğruluğuna inanmak istemiyoruz*”⁵² diyerek Türk Hükümeti’ne bir nevi sitem etmişti.

Bununla birlikte Yunan basını kendi hükümetlerinin bazı uygulamalarını da eleştiriyordu ancak bu eleştiriler Batı Trakya Türkleri ile ilgili atılan olumlu adımlara yönelik geliyordu. 28 Ağustos 1953 tarihli Dünya gazetesinin haberine göre, Gümülcine’deki Celal Bayar Lisesi’nde eğitimin Türk öğretmenler tarafından yapılması konusunda Yunan hükümetince izin verilmesi Yunan basınında tepkiyle karşılanmıştı. ‘Etnos’ gazetesi konuyla ilgili yayımladığı haberde şu görüşlere yer vermişti:

“*Ankara Hükümeti, Yunan tebaalarına İstanbul’daki Yunan okullarında ders vermeyi yasak ederken, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan 24 öğretmenin Celal Bayar lisesinde ders vermelerine müsaade edilmesi hakkındaki istisnai sebepleri bilmiyoruz. Bu işte mukabil haklara riayet prensibinin tatbiki Türk-Yunan dostluk zihniyetine uygun ve haklı bir hareket olur. Her ne olursa olsun Yunan hükümetinin kararı, bazı Türk gazetelerinin Yunan idaresi altındaki Trakya Türklerine yapılan muamele aleyhindeki yayınlarında ne kadar haksız olduklarını göstermektedir.*”⁵³

Gerçekten de 1953-1954 öğretim yılı için Türkiye’den 24 öğretmen Batı Trakya Celal Bayar Lisesi’ne gönderildi ve bu Yunan Hükümetince bir kanun metniyle kabul edildi. Yazar Anreades’in de belirttiği gibi o dönemde bu ayrıcalık İstanbul’daki Rum azınlık okullarına henüz tanınmamıştı.⁵⁴

1954 Martında, dönemin Başbakanı Papagos da Yunan gazetelerini destekler şekilde Batı Trakya Türklerine gösterilen ilgi ve iyi muameleyi belirten bazı açıklamalar yapmıştı. Anadolu Ajansı’na yaptığı bu açıklamasında Papagos, Batı Trakya’daki Türk azınlığının ve Türkiye’deki Yunan azınlığının, iki ülke arasındaki dostluk ve işbirliğinde önemli unsurlar olduğunu söylemiş ve bunun devamı için hükümetlerin azınlıklara yardım etmesi gerektiğini ifade etmişti. Bunlara ek olarak, Trakya’daki Türk azınlığının karşılaştığı sorunları çözmede Yunan hükümetinin elinden geleni yapacağını vurgulamıştı.⁵⁵

Papagos’un ifadelerini destekleyen 3065 sayılı Batı Trakya Türk ilkokullarıyla ilgili kanun 9 Ekim 1954 tarihinde çıkarılmıştı. Batı Trakyalılar

⁵¹ *Dünya*, 26 Nisan 1953.

⁵² *Dünya*, 28 Nisan 1953.

⁵³ “Yunanistan’a Gidecek Türk Öğretmenler”, *Dünya*, 28 Ağustos 1953.

⁵⁴ Andreades, *a.g.e.*, s. 22.

⁵⁵ *Aydın Tarihi*, S.241, Mart 1954.

tarafından “Papagos Kanunu” diye adlandırılan bu yasa Yunanistan’da ilk ve son kez olarak ‘Türk İlkokulları’ sözünü resmi olarak kullanan yasaydı.⁵⁶ Bu yasayla Batı Trakya’da Türk nüfusun eğitim gördüğü okullara ‘Türk’ terimli levhaların asılmasına olanak tanınmıştı.¹³ maddelik bu kanunla Türk okullarının kuruluş, işleyiş, müfredat ve yönetmelikleri, yönetim kadrosu ve cezai hükümler gibi konular bir düzene girmişti.⁵⁷

Genel olarak bakıldığında, Türk-Yunan ilişkilerinin iyi yönde seyrettiği 1950-1955 yılları arasında bazı şikâyetler ve Yunan Hükümeti’nin Batı Trakya Türkleri ve Türk kamuoyunda hoşnutsuzluk yaratan uygulamalarının yanı sıra Batı Trakya Türkleri için olumlu gelişmelerin de olduğu, biz nebze de olsa rahat sayılabilecekleri yıllardı. Esas sorunlar Kıbrıs meselesinin de uluslararası bir kriz şeklinde ortaya çıktığı 1955 yılıyla birlikte başlayacaktı.

3. Kıbrıs Sorunu Yıllarında Batı Trakya Türkleri (1955-1960)

Her ne kadar bazı sorunlar ve şikâyetler söz konusu olsa da Türkiye ve Yunanistan ilişkilerinin iyi gittiği seneler olarak adlandırılabilir 1950-1955 yılları arasında Batı Trakya Türkleri de bir takım sıkıntıların yanında büyük güçlükler yaşamadı. Ekonomik alanda zorlayıcı baskıların yanında din, eğitim ve kültür alanlarında Yunan Hükümeti’nin olumlu adımları oldu. Her iki ülkede yaşayan karşılıklı azınlıklarla ilgili esas sorunlar Kıbrıs konusunun etkilerinin fazlasıyla hissedilmeye başladığı 1955 ve sonrası dönemde ortaya çıktı. Türkiye’de 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül olayları ve İstanbul’daki Rum azınlığın uğradığı saldırılar azınlık konusunu başka bir boyuta taşıdı. Yunanistan konuya ciddi bir tepki gösterdi ve Yunan azınlığın durumu konusunda Türk Hükümeti’ne sert suçlamalarda bulundu.

6-7 Eylül olaylarının etkileri ve yankıları sürerken 1956 yılı başında konunun Batı Trakya Türklerine yansımaları ile ilgili açıklamalar Ocak ayında Ankara’da yapılan bütçe görüşmelerinde hükümet milletvekillerinden geldi. DP milletvekili Behzat Bilgin yaptığı açıklamada, Rumların Yunan aslından gelen Rumlar olduğuna dair iddiaların doğru sayılamayacağını, İstanbullu Rumların Yunanlılarla bir ilgisi bulunmadığını belirtti. Ayrıca Batı Trakya’daki Türklerin gelişmeler sonrası zorluklar içinde kaldığını ekleyerek ve yurt dışında bulunan Türklere daha fazla ilgi gösterilmesi gerekliliğine değindi. Aynı konuda DP milletvekili Fahri Belen de Yunanistan’ın İstanbul Rumlarını Yunan azınlığı

⁵⁶ Oran, *a.g.e.*, s. 74.

⁵⁷ Özgüç, *a.g.e.*, s. 96.

olarak adlandırmalarının doğru olmadığını belirtti. Aynı ay içerisinde Adnan Menderes, Türkiye’de yaşayan Rumlarla ilgili olarak Yunanistan’ın To Vima gazetesine bazı açıklamalarda bulundu. Menderes açıklamalarında, ‘Türkiye’deki Türk vatandaşı Rumlara’ Türk hükümetince kötü muamele etmek ya da kötü bir niyet beslemek gibi bir düşüncenin asla olmadığını, bu vatandaşların ülkeye faydalı kişiler olduğunu belirtti. Menderes, bu vatandaşların refah ve eşitlik içinde yaşadıklarını da sözlerine eklerken üzeri kapalı da olsa Yunan Hükümeti’ni eleştirdi ve bu vatandaşların kışkırtılmaması, İstanbul Rumlarının ayrı bir vatandaş grubu gibi görülmesine neden olacak ve onlara karşı düşmanlık ortaya çıkarabilecek tahrik ve propagandalara kalkışılmaması gerekliliğini vurguladı.⁵⁸

1956 Şubatı’nda TBMM görüşmelerinde 6-7- Eylül olaylarından bahis açılmasıyla azınlıklar konusu gündemde yine önemli bir yer işgal etti. İstanbul’dan göç eden Rumlar ve Batı Trakya’dan göç eden Türklerle ilgili olarak Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü bazı açıklamalar yaptı. Köprülü, Rum vatandaşların göç sebeplerinin burada gördükleri kötü muamele veya sıkıntılardan değil, aksine elde ettikleri refah hayat standardıyla, yalnız Yunanistan’da değil, refah düzeyi yüksek başka ülkelerde de iş imkânları bulup yükselmek isteginden kaynaklandığını iddia etti. Köprülü bu durumun Batı Trakya’daki ve Yunanistan’ın diğer bölgelerindeki Türklerin Türkiye’ye göçü için söylenemeyeceğini ve bu göçün yaşanan zorluklardan kaynaklandığını ifade etti. Köprülü ayrıca sadece Batı Trakya’daki Türklerin değil Yunan adalarında ikamet eden Türklerin de durumlarından endişe duyulduğunu söyledi ve bu vatandaşlara yapılan kötü muamelelerle ilgili olarak uluslararası hukuk kuralları dâhilinde her şeyin Türk Hükümetince yapıldığını belirtti. Bununla birlikte TBMM görüşmelerinde bazı milletvekillerinden gelen yeni bir mübadele fikrinin söz konusu olmadığını sözlerine ekledi.⁵⁹

Bu sırada aynı görüşmelerde söz alan milletvekili Sinan Tekelioğlu, Trakya’daki Türklerin içinde bulundukları güç şartlara temas ederek söze başlamış ve şunları ekledi: “*Yunanistan hükümeti, İstanbul hâdiseleri dolayısıyla teminat istemeğe kendisinde hak gördüğüne göre Türkiye’nin de Trakya’daki Türklerin durumu bakımından teminat istemesi yerinde olacaktır.*”⁶⁰ Türk tarafı 6-7 Eylül olaylarında suçlanmalarını kabul etmemekte

⁵⁸ Paragraftaki bilgiler için bkz. Ayın Tarihi, S.264, Ocak 1956.

⁵⁹ T.B.M.M Zabıt Ceridesi, T: 13.11.1956, C: 10, O: 2, s. 174-175.

⁶⁰ T.B.M.M Zabıt Ceridesi, T: 13.11.1956, C: 10, O: 2, s. 178.

ve bu olayların Batı Trakya Türklerini kötü etkilediği yönünde Yunan Hükümeti'ni eleştiriyordu.

1956 yazına gelindiğinde Kıbrıs sorununun etkisi Batı Trakya Türkleri için sıkıntılı zamanları da beraberinde getirdi. 1956 yılı bazı fikirlere göre Batı Trakya azınlığı için “kara günlerin” başladığı tarihi.⁶¹ Temmuz ayı itibariyle Batı Trakya Türklerinin şikâyetleri arttı. Yunanistan Hükümeti bu noktada bazı önlemler alma yoluna gitti. Batı Trakya'dan gelen haberlere göre, Gümölcine ve İskeçe'deki Yunan yetkililere bazı talimatlar gönderildi. Bu talimatlarda, bölge meclislerinin ilk toplantılarında Yunan idaresinden çok memnun olunduğuna, Türklerin haklarına tamamen saygı gösterildiğine ve onlara iyi muamele edildiğine, can ve mallarının güvenlikte olduğuna ve örf ve âdetlerine karışılmadığına dair kararlar alınması ve bu kararların acil olarak yazılı bir şekilde Yunan yetkililere iletilmesi istendi. Batı Trakya'dan gelen bu bilgi Kıbrıs sorunu yüzünden Batı Trakya Türklerinin durumları hakkında Türkiye'de dile getirilen şikâyetlere Yunanistan Hükümeti'nin bu yolla cevap vermek istediği ve bunu yaparak Yunan Hükümeti'nin uluslararası alanda kendi propagandalarını güçlendirmek için yapılan bir hareket olarak yorumlandı.⁶² Yunanistan, Batı Trakya Türklerinin durumlarının iyi olduğunu dünyaya göstermeye çalışıyordu ancak bunu yaparken de zorla aldırılmaya çalışılan kararlarla başka bir baskı şekli ortaya koyuyordu. Aynı ay içerisinde Batı Trakya'dan gelen bir başka haber durumun Yunan Hükümeti'nin yansıtmaya çalıştığı şekilde olmadığını gösteriyordu. Gelen habere göre, Gümölcine'nin Müsellim Köyü toprakları Türk azınlığın elinden alındı ve Yunan halka dağıtıldı.⁶³

1956 Ağustosunda Köy Belediye Meclislerine zorla aldırılmak istenen kararlarla ilgili Türk azınlığın karşı koymasını içeren haberler yine Batı Trakya'dan geliyordu. Birkaç belediye haricinde çoğu bu kararların alınmasını reddetti. Bu arada Batı Trakya Türklerince çıkarılan Milliyet ve Trakya gazeteleri de kararlar aleyhinde yazılar yazdılar. Yunan basını bu yazıları ihanet ve düşman ajanlığı olarak adlandırdı.⁶⁴ Gelinek noktada Batı Trakya Türkleri ve Yunan kamuoyu arasında ciddi bir gerginliğin varlığı göze çarpıyordu ve durum kötüye gidiyordu.

⁶¹ *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, s.110.

⁶² *Aydın Tarihi*, S.270, Temmuz 1956.

⁶³ *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, s.110.

⁶⁴ *Aydın Tarihi*, S.271, Ağustos 1956.

Kötüye giden durum Türk basınında da geniş yer bulmaya başladı. Batı Trakya Türklerinin koşulları ve onlara yapılan muamelelerle ilgili olarak Refik Erol, 3 Ağustos 1956 tarihli Son Posta’da çıkan yazısında ciddi suçlamalarda bulunuyordu. Erol öncelikle, Batı Trakya Türklerinin nüfusu konusunda istatistikî bilgiler vererek Türk nüfusun giderek azaldığını ve bunun Türklerin ağır ve dayanılmaz şartlarda yaşadığının bir göstergesi olduğunu belirtti.⁶⁵ Yazar, son zamanlarda Türklere karşı baskının şiddetlendiği ve bunun Türklerin tasfiyesini tamamlamak için yapıldığı yorumunda bulundu. Erol yazısını sonlandırırken, Yunan Hükümeti’ni Batı Trakya Türklerinin yaşama haklarına karşı gayeli ve sistemli bir çalışma içinde olmakla suçlamış ve bunun Lozan Antlaşmasına aykırı olduğunu vurguluyordu.⁶⁶

Eylül ayında Türk basınından Batı Trakya ile ilgili gelen haberler devam ediyor ve eleştirilerin dozu da artıyordu. Örnek olarak Ömer Sami Coşar, 30 Eylül 1956 tarihinde *Cumhuriyet*’teki yazısında Trakya Türklerinin durumuyla ilgili Yunan Hükümeti’nin çalışmalarını ve politikalarını sert bir dille eleştiriyor adeta meydan okuyordu. Coşar’ın ifadeleri şöyleydi:

*“İskeçe’den gelen haberler çok manidardır. Batı Trakya Türkleri ile Kıbrıs Türklerinin, bir Yunan-Arap komplosu karşısında bulunduklarını gösteriyor. İstiklâl mücadelemiz sırasında Yunan’a, düşmana yardım etmiş ve 1923’ten sonra da kaçmış olan vatan hainleri arasında temaslar kuruluyormuş. Batı Trakya’da Türkiye aleyhinde kin ve gaz saçan bu vatan hainlerinden biri, hafız Reşat, Suriye’ye gitmiş, teşkilâtı kurmak için görüşmeler yapmış, Mısır da bu işte rol oynuyormuş. Bu iğrenç entrikalardan korkacak, ürkecek değiliz. İstiklâl mücadelemiz sırasında ortaya çıkan dört beş vatan haini, Yunan ordusunun sefil bir halde denize dökülmesine mâni olamamıştı. Bugün de hafız Reşat ve benzeri kimselerin Yunan Megalo İdea’sına yardımları olamayacak, Atina gene hayal kırıklığına uğrayacaktır. Bunu şimdiden bilmelidir.”*⁶⁷

Yazar iddia ettiği “entrika”nın Türkiye Hükümeti’ni hem Kıbrıs Türkleri ve hem de Batı Trakya Türkleri ile çok daha yakından ilgilenmeye sevk etmesi gerektiğini belirtirken, Kıbrıs’ta Dr. Fazıl Küçük’ün, Batı Trakya’da Osman Nuri’nin (İskeçe’deki azınlık önderlerinden biridir), buralardaki Türklerin menfaatlerini korumak için verdikleri mücadelede yalnız bırakılmamaları

⁶⁵ 1923-1960 yılları arasında pasaportla veya kaçak olarak Türkiye’ye göç eden Türklerin sayısı 88 bin ile 90 bin arasında verilmiştir. Bkz. Kurtuluş, *a.g.e.*, s. 122.

⁶⁶ Refik Erol, *Son Posta*, 3 Ağustos 1956.

⁶⁷ Ömer S. Coşar “Türkiye Dışında Mücadele Eden Türkler”, *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1956.

gerektiğine vurgu yaptı. Coşar yazısının sonunda, özellikle Batı Trakya Türkleri ve uygulanan Yunan politikaları ile ilgili olarak Yunanistan'ın azınlıklar hakkında hem Türkiye ile yaptığı hem de uluslararası hukukta olan tüm antlaşmaları çiğnediğini de ifade ederek sözlerini noktaladı.⁶⁸

Türk basınının bu sert eleştirileri ve Türk Hükümeti'nin Batı Trakya Türkleri ile ilgili harekete geçmesini içeren çağrılara rağmen 1956 yılı Ekiminde Batı Trakya'dan gelen endişe verici haberler devam ediyordu. Edirne kaynaklı bir habere göre Batı Trakya'da Yunan idaresi, Türklerin cemaat işlerine birtakım yollarla müdahale etmeye başladı. Gelen bilgilere göre Kasım ayında Batı Trakya'nın Dedeağaç kazasında yapılacak cemaat seçimlerinde Yunan yetkililer cemaatin başına, kendi çıkarlarına hizmet edecek Çingeneleri geçirebilmek için hazırlıklar yapıyordu. Yunan yetkililer Lozan Antlaşması'ndaki azınlık tabirinden Müslümanlar anlaşıldığını ileri sürerek Çingeneleri Türk azınlığı olarak gösterip bahsi geçen seçimlerde bu Çingenelerden İsteddiği kimseleri iş başına getirmeye çalışıyorlardı.⁶⁹ Bu iddialar 1949 yılındaki Kral iradesiyle Türk cemaatlere tanınmış hakları çiğnemek demek olmaktaydı.

Aynı ay içerisinde Türk basını Yunan basınının Batı Trakya ile ilgili yayınlarını eleştirmeye başladı. Radyo gazetesi yaptığı haberde Yunan basınının Türk-Yunan ilişkilerini daha da "kızıştırmak" için çalıştığını ve bunu yapmak adına da özellikle Gümülcine'deki Türk Başkonsolosu Ahmet Umar aleyhinde bir kampanya başlatmış olduklarını yazıyordu. Gazeteye göre Yunan basını Ahmet Umar'ı bir casusluk teşkilatı kurmakla ve bunu yönetmekle suçluyordu. Buna ek olarak Batı Trakya'daki Türk okullarına gönderilen öğretmenlerin de casuslukla görevlendirilmiş Türk subayları olduğu iddia edildi. İddialar bununla da kalmıyor ve Türk Hükümeti de Batı Trakya'ya çok miktarda para göndererek Batı Trakya Türklerini Yunan hükümeti aleyhine ayaklanmaya sevk etmekle suçlanıyordu. Radyo gazetesine göre *Drasis* adlı bir Selanik gazetesi, bu yoldaki iddiaları daha da ileri götürerek, Ahmet Umar'ın, Batı Trakya'da karışıklıklar çıkartmak için Türk Hükümeti'nden talimat aldığına dair belgeler ele geçirildiğini yazıyordu. Radyo gazetesi bu iddiaları şöyle yorumluyordu:

“Bir çocuğun havsalasına dahi sığmayacak kadar gülünç ve anlaşılmaz olan bu tezvirat kampanyasında hiç şüphesiz bir maksat olsa gerektir. Bu maksadın en mantıklı izahını şöyle yapmak mümkündür: Batı Trakya'daki

⁶⁸ Ömer S. Coşar “Türkiye Dışında Mücadele Eden Türkler”, *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1956.

⁶⁹ Aynı Tarihi, S.273, Ekim 1956.

soydaşlarımıza, Başkonsolosluğumuz ve öğretmenlerimiz ile temas etmenin iyi gözle görülmeyeceğini anlatmak, yani onları tazyik altında bulundurmak, en meşru yollarla sadece vazifelerini yapan Başkonsolos ve öğretmenlerimizin geri alınmalarını tahrike çalışmak ve nihayet Gümülcine'deki Celâl Bayar lisesini baltalamak."⁷⁰

Yunan basınının iddiaları ile ilgili yazılar Türk basınının başka kalemleri tarafından da ele alındı. Örnek olarak Ahmet Emin Yalman, 5 Ekim 1956 tarihli Vatan gazetesindeki yazısında, Batı Trakya Türklerinin çeşitli yollarla 'imha' edilmeye çalışıldığını ve Türk İnkılâplarından uzak tutularak medeni dünyadan, ekonomik alanda baskılar uygulayarak geçinebilecekleri bir hayattan alıkonmaya çalışıldıklarını belirtirken, Ahmet Umar aleyhinde başlatılan kampanyaya da değiniyor, bunun ne kadar "suni ve haksız" bir durum olduğunu ifade ediyordu.⁷¹

Türk basını, Yunan suçlamaları olsun, Batı Trakya'daki Türklere yapılan muameleler olsun, bu tip politikaların nedenini Kıbrıs sorunu olarak değerlendiriyordu. Bunun arkasındaki mantık, Kıbrıs davasında Türkiye'nin uluslararası arenada, yani BM'de veya NATO'da Batı Trakya bölgesi üzerinden iddialar ortaya koyarak bir avantaj elde etmesini önlemektir. Türk basınına göre Batı Trakya'daki yoğun Türk nüfusu, Türk Hükümeti'nce, Yunanistan'ın Kıbrıs'ta hak iddia etmesine bir karşılık olarak kullanılabilirdi ve Türkiye de bölge üzerinde hak iddia edebilirdi. Yunan Hükümeti, bunu engellemek adına Batı Trakya Türklerinin tasfiyesi için çalışmalar yapıyordu.⁷² Bu tasfiye çalışmaları Türk-Yunan hududu civarındaki bölgeden başlamış ve buradan Batıya doğru, Gümülcine'ye ve İskeçe'ye yönelmişti.⁷³ Bu iddianın sahibi Ömer Sami Coşar, aynı zamanda Türk Hükümeti'nin de bu tasfiye çalışmasını engellemek adına bazı girişimlerde bulunduğunu belirtiyordu. Bu girişimler, Yunan Hükümeti'nin Batı Trakya'daki Türkleri özellikle eğitim alanında engellemesinden kaynaklanan ve bölge insanının gelişimine bir set çeken politikalarına bir dur demek amacını taşıyordu. Türkiye, Batı Trakya Türklerinin eğitim işleriyle yakından ilgilenmeye başladı ve Gümülcine Başkonsolosu Ahmet Umar da bu konuda ciddi katkılarda bulundu. Ömer Sami Coşar'a göre Yunan gazetelerinin 'casusluk' diye bahsettikleri de bu faa-

⁷⁰ Ayın Tarihi, S.273, Ekim 1956.

⁷¹ Ahmet E. Yalman, "Yunanlıları Başiboş Bırakmayalım", Vatan, 5 Ekim 1956.

⁷² Ayın Tarihi, S.273, Ekim 1956.

⁷³ Ömer S. Coşar, "Batı Trakya Türkleri Ezilirken", Cumhuriyet, 9 Ekim 1956.

liyetlerdi. Coşar bu konuda Yunanistan'ın İstanbul'daki çalışmalarına değindi ve şunları söyledi:

“Batı Trakya Türkleri ile yakından meşgul olmamız, onların eğitimi işini ele almamız casusluk mu oluyor? Eğer böyle ise, İstanbul'daki Yunan Başkonsolosluğu da bir casus yuvasıdır. Bunlar, daimi surette bir taraftan Patrikhane ile ve diğer taraftan da buradaki Rumlarla, mektepleri ile hayır cemiyetleri ile temas halindedirler, bunlarla el ele çalışmaktadırlar. Bu vaziyette, Yunan basınının kıstası ile hareket edilirse, Yunanistan'ın İstanbul Başkonsolosluğu, Gümülcine'deki Türk Başkonsolosluğundan çok daha geniş çapta bir casusluk yuvasıdır.”

Buna ek olarak Coşar, Türk Hükümeti'nin Batı Trakya Türkleri ile ilgilenmeye başlar başlamaz konunun Yunanistan tarafından kuşku ve tepkiyle karşılanmasının da, Yunanistan'ın baskı politikalarına devam etme niyetini ortaya koyduğunu söylüyordu.⁷⁴ Burada Türk Hükümeti'ne de üstü kapalı bir eleştiri geliyordu. Coşar, Batı Trakya Türkleri ile “yeni” ilgilenilmeye başlandığını belirterek aslında bunun geç bir hamle olduğunu vurguluyordu. Bu konunun daha çok üstüne düşülmesi gerektiği ve Türk Hükümeti'nin gecikmiş olduğu yorumu ortaya çıkıyordu.

1956 Kasımı'nda konuyla ilgili Türk Hükümeti'ni eleştiren yazılar Türk basınında çıkmaya devam etti. Bu sefer yapılan eleştiri, Batı Trakya Türklerinin Türk gazetelerine ulaşamamaları ve Türk basınından haber alamamalarıyla ilgiliydi. Ahmet Emin Yalman, 12 Kasım 1956 tarihinde Vatan'da çıkan yazısında, türlü baskılar altında olan Batı Trakya Türklerinin Türk gazetelerine ulaşamamasının suçlusu olarak Türk Hükümeti'nin yasaklarını gösterdi. Yunan Hükümeti'nin ise bu konuda bir engellemesi olmadığını önemle belirtti. Yazar, dövizle ilgili kısıtlamaların Türkiye'den yurtdışına gazete, dergi ve kitap gitmesine âdeta bir ‘ambargo’ koyduğunu belirterek Batı Trakya Türkleri için son derece faydalı olabilecek Türk basınına ulaşma şanslarının bu şekilde ellerinden alındığı ifade etti.⁷⁵

Kasım ayında Batı Trakya Türkleri ile ilgili Türk basınına yansıyan haberler örnekte belirtilen sıkıntılara göre daha ciddi problemlerin varlığını haber veriyordu. Mesela Nurettin Artam, 19 Kasım 1956 tarihinde Ulus'ta çıkan yazısında, Batı Trakya gazetelerinden ‘Halkın Sesi’ gazetesinin “Yunanistan'daki Türklere yapılan zulümler günden güne artıyor” başlığını

⁷⁴ Ömer S. Coşar, “Batı Trakya Türkleri Ezilirken”, *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1956.

⁷⁵ *Vatan*, 12 Kasım 1956.

kullandı. Artam, bu başlık altındaki yazıya atıfta bulunarak, Yunan yetkililerin, Batı Trakya Türklerinin ‘milli duygularını darbelemek’ için çeşitli yollara başvurduklarını belirtti.⁷⁶

Ancak 1956 Kasımının Batı Trakya Türkleri için getirdiği sıkıntılara yenileri eklendi ve belki de esas tehlikeli durum burada ortaya çıktı. Türk azınlığa sadece Yunan Hükümeti’nce değil Yunan asıllı vatandaşlar tarafından da kötü muameleler hatta sonu ölümle biten saldırılar başladı. Bu olaylara örnek olarak 28 Kasım 1956 tarihinde İskeçe’nin Misvaklı Köyü civarında üç Türk asıllı vatandaşın uğradığı silahlı saldırı sonucu ikisinin ölümü ve birinin yaralanması gösterilebilirdi.⁷⁷

Batı Trakya Türklerinin yaşam şartlarının daha da ağırlaştığı yönündeki haberler 1957 Ocağında artarak devam ediyordu. Ömer Sami Coşar, 26 Ocak 1957 tarihinde Cumhuriyet’te yayımladığı yazısında, Yunan Hükümetini ağır ifadelerle eleştirdi. Coşar, Batı Trakya Türkleri için tehlikenin daha da büyüdüğünü ve “Yunanlıların Batı Trakya’daki Türk kitlesini ezmek için en barbar ve en fanatik çarelere başvurmaya başladığı ayan beyandır” sözleriyle durumun vahametini ortaya koydu. Coşar yazısında ayrıca, Türk ilkokullarındaki çocukların Rumlaştırılmaya, Ortodoks dinine bağlanmaya çalışıldığı iddialarına yer verdi.⁷⁸ Coşar iddialarını başka bir yönden devam ettirmiş ve ilginç olarak şunları ifade etti:

“Atina Bulgaristan’la münasebetlerini normal götürmüştür. Fakat hâlâ Yunan-Bulgar hududunda bir “askeri bölge” mevcuttur. Buna sebep, Bulgaristan’ın teşkil ettiği tehlike midir? Hayır. Bu askeri bölgede yaşayan halk Türk’tür. Böyle bir durum yaratarak Yunanlı makamlar oraya kimseyi sokmamakta ve baskı politikasını, dünyanın gözünden uzak, “insani politika” kisvesi altında takip etmektedirler”

Coşar’a göre Yunanistan sistemli bir kötü muamele politikası izlemekteydi ve buna kılıf olarak da bazı dış politik konuları kullanmaktaydı. Coşar son olarak, Yunanistan’ın bu “tehlikeli” politikasının nedenini Kıbrıs’a bağladı ve Yunanistan’ı, Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskıları bir şantaj olarak kullanarak, Kıbrıs Adası’nın tamamını ele geçirmeye çalışmakla suçladı ve hatta Yunanistan’ın Türkiye’nin İstanbul’daki Rumlar üzerinden bir

⁷⁶ Nurettin Artam, “Batı Trakya”, *Ulus*, 19 Kasım 1956.

⁷⁷ Detaylar için Bkz. Kurtuluş, *a.g.e*, s. 52.

⁷⁸ Ömer Sami Coşar, “Batı Trakya’da Tehlike”, *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1957.

misilleme yapmasını “dört gözle” beklediğini de iddia etti.⁷⁹ Coşar’ın sözlerinden anlaşılan, Yunanistan’ın böyle bir misillemeyi Kıbrıs konusunda Dünya kamuoyunu etkilemek adına kullanma amacında olmasıydı.

1957 Şubatında da durum farklı değildi. Türk basını çeşitli konularla ilgili olarak Batı Trakya Türklerinin durumunu ele almaya ve konuyla ilgili Yunan Hükümeti’ni sert bir biçimde eleştirmeye devam ediyordu. Bir örnekte Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yunan Hükümeti’nin, Batı Trakya’da, özellikle Atatürk inkılâplarına ters düşen Türk örf ve adetlerini desteklediği ve Türkleri bunlara uyma konusunda teşvik ettiğini iddia ederek ciddi eleştirilerde bulundu. Karaosmanoğlu yazısında, yakın zamanda Batı Trakya’dan Türkiye’ye gelen bir “Avrupa Konseyi Azınlık Tetkik Heyeti”nin Yunanistan’daki Türklerin kötü durumda olduklarını gösteren raporunu da dikkatle belirtti.⁸⁰ Görünen oydu ki Avrupa Konseyi de durumla ilgilenmeye başlıyordu ancak yaptıkları incelemelerde ortaya çıkan sonuçlara rağmen herhangi bir yaptırımları söz konusu değildi.

1957 yılında “Türk” ve “Türk Okulu” terimlerinin kullanılması konusunda da bazı sıkıntılar ortaya çıktı. 1954’ün “Papagos Kanunu”na aykırı uygulamalara rastlanmaya başladı. 1957 Nisanı’nda Batı Trakya Türk gazeteleri bu konuda bazı haberler yapıyordu. Bunlara göre, mühürlerinde ve resmi evrak başlıklarında “Türk Okulu” terimi bulunduğu halde bazı müfettişler azınlık okulları ile ilgili resmi yazılarında tekrar ‘Müslüman Okulu’ terimini kullanmaya başlamışlardı.⁸¹

Aynı ay içerisinde özellikle Batı Trakya Türklerinin yaşadığı bölgelerin askeri bölge haline getirilerek buralarda Türklerin ekonomik faaliyetlerinin kısıtlanmasıyla ilgili eleştiriler Türk basınından geliyordu. Örnek olarak *Havadis* gazetesinin 9 Nisan’da verdiği habere göre, bu yolla bahsi geçen bölgelerde yaşayan Türklerin fakirleşmesi sağlanıyor ve Türkiye’ye göç etmeleri teşvik ediliyordu. Bu göçler sonrasında da Türk mal ve mülkleri yok pahasına satılmak suretiyle göç eden Türk aileleri fakir durumda bırakılıyor ve Türk Hükümetine de ekonomik yükler getiriliyordu.⁸²

1957 yılı ortalarına doğru Batı Trakya Türkleri ile ilgili artan sayıda yakınma ve eleştiri Türk basınında sıkça kendisini gösteriyordu. Batı Trakya’da

⁷⁹ Ömer Sami Coşar, “Batı Trakya’da Tehlike”, *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1957.

⁸⁰ Yakup K. Karaosmanoğlu, “Rodos Müftüsü”, *Ulus*, 25 Şubat 1957.

⁸¹ Oran, *a.g.e.*, s. 74.

⁸² “Batı Trakya Türklerinin Durumu”, *Havadis*, 9 Nisan 1957.

yapılacak olan Haziran 1957 cemaat seçimlerini Yunan Hükümeti'nin etki altına almaya çalıştığı iddia ediliyor ve seçimlerin 1949 Kral iradesinde çıkan yasaya göre değil de 1920'nin 2345 sayılı 'Cemaat İdare Heyetleri' yasasına⁸³ göre yapılmasına çalıştıkları belirtiliyordu. Bu durum Batı Trakya Türklerinin Cemaat seçimlerine doğrudan bir müdahale olarak görülüyordu. Yunan Hükümeti, Batı Trakya Türkleri tarafından hazırlanmış olan listeye karşı kendi çıkarları doğrultusunda bir liste ile kendi istedikleri kişilerin Cemaat yönetimlerinde söz sahibi olmasına uğraşıyordu.⁸⁴ Bu uygulama, 1949 Kral iradesiyle çıkan yasaya ters düşmekte ve Yunanistan'daki diğer azınlıklara tanınan haklardan ayrı bir durum yaratıyordu.

Seçimlerle ilgili durumun Batı Trakya Türklerinin aleyhine değişiklikler göstermesi gibi, eğitim alanında verilen haklar da geri alınmaya başlandı, Türk ilkokullarına müdahaleler söz konusu oldu. Batı Trakya'dan gelen haberlere göre Yunan idaresi altında bulunan Türk ilkokullarında Yunanlı öğretmenler istedikleri gibi bir eğitim programı düzenleniyor ve eğitimin yarısını Rumca dersler kapsıyordu. Bu okullardan çıkan Türk çocuklarının da Rumcadan başka bir şey öğrenme imkânı ve zamanını bulamadıkları bildirildi. Konu, Türk basınında da dikkat çekti ve bu noktada Türk Hükümeti de eleştirilerden nasibini aldı. Ömer Sami Coşar, 28 Haziran 1957 tarihli yazısında, Yunanistan bunları yaparken Türk Hükümeti'nin İmroz ve Bozcaada'da olduğu gibi İstanbul'daki Rum okullarında da eğitimi tamamıyla Rumların eline teslim etmiş olduğunu ifade ediyordu.⁸⁵ 1950'lerin ilk yarısında Yunanistan özellikle eğitim alanında Türk azınlığa Türkiye'de Rum azınlığa verilmeyen hakları bile verirken şimdi durum tam tersi bir hal aldı.

Bu konuların yanında esas önem verilen ya da verilmesi gereken mesele olarak Batı Trakya Türk köylerinin ortadan kaldırılması durumu da gündemdeydi. Türk basını bu konu üzerine gidiyor ve sert bir üslupla neşriyat yapıyordu. Örnek olarak konuyla ilgili, Feridun Bellisar, "Batı Trakya ve Yunanistan" başlığı altında 19 Ağustos 1957 tarihinde *Hürriyet*'te bir yazı yayımladı. Bu yazıda bazı istatistikî veriler yer alıyordu ve bunlar Türk basınından gelen iddialara açıklık getirmesi bakımından önemliydi. Bellisar'ın verilerine göre, Batı Trakya'nın dört kazasında, yani Gümölcine, Dedeoğlu,

⁸³ Detaylar için bkz. Oran, *a.g.e.*, s. 97-98.

⁸⁴ Ömer Sami Coşar, "Batı Trakya'da Seçim", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1957.

⁸⁵ Ömer Sami Coşar, "Daha Ne Kadar Zaman Böyle Devam Edecek", *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1957.

Sofulu ve İskeçe’de 33 bin Rum’a karşı 130 bin Türk vardı ve bu bölgedeki toprakların yüzde 84’ü Türklere, ancak yüzde 5’i Rumlara aitti. Bu rakamlar önemliydi çünkü hem Türk basını ve kamuoyunun büyük bir kısmında hem de Bellisar’ın yazısında iddia edildiğine göre, Yunanistan, Batı Trakya Türklerinin Türkiye’ye göç etmesi ve onlardan boşalan yerlere Yunan asıllı vatandaşlarını yerleştirmesi için çalışmalar yapıyordu. Bu iddianın kaynağı ise yukarıdaki rakamlarda gizliydi çünkü Yunanistan Kıbrıs’ta Rumların nüfusuna ve yerleştiklere alana istinaden hak iddia etmekteydi ve bir plebisite gidilmesini isteniyordu. Bellisar’a göre böyle bir teklifin kabul edilmesi halinde aynı yola Batı Trakya’da da başvurulması ihtimali Yunan Hükümeti’ni bu topraklarda yaşayan Türkleri bir an evvel tasfiye etmek yoluna gitmeye itmişti ve bunun en pratik ve kolay yolu da Türklerin mallarını ve topraklarını ellerinden alarak bölgeden kaçırmaktı.⁸⁶

Bu arada Yunanistan Hükümeti’nin Türklere iyi davrandığı ve Batı Trakya Türklerinin hallerinden memnun olduğunu göstermeye yönelik çalışmaları da Türk basınında yer alan başka bir eleştiri konusuydu. Yunan basını ve Atina Radyosu, yaptıkları yayınlarda, Gümölcine Türk Cemaati Başkanı’nın Kuzey Yunanistan valisine bir ziyarette bulunarak Yunan yöneticilerine, Batı Trakya Türklerine yardımlarından dolayı teşekkür ettiği iddialarına yer verdiler. Ömer Sami Coşar bu konuya değindiği 28 Ağustos 1957 tarihli yazısında, bu iddianın tekziplere rağmen Yunan basın ve radyosu tarafından sık sık ele alınarak bir propaganda aracı olmasını sert bir dille eleştirdi. Coşar’a göre Gümölcine seçimlerinde istedikleri adayı seçtiremeyen Yunan yetkililer şimdi, seçilen kişileri Türkiye’ye kötü göstermeye çalışıyor ve aynı zamanda dünya kamuoyunu etkilemeyi amaçlıyordu. Coşar, Yunanistan Hükümeti’ni ve politikalarını eleştirirken Türk yetkililer de eleştirilerden nasibini alıyordu. Coşar’ın Türkiye Hükümetine yönelik çıkışı şöyleydi:

“Yunanistan, yalan haberlerle bizi parçalamak için teşkilâtlanmış. Fakat Türkiye, hakikatler kendi tarafında olmasına rağmen, bu yalan akışının zarar vermesine mâni olamıyor. Ne Batı Trakya Türkleri yanında ve ne de Kıbrıs Türkleri nezdinde günü gününe hakikatleri Türkiye’ye, dünyaya ulaştıracak bir haber merkezi var. Bu ihmalimizdir ki, Batı Trakya Türklüğü ve Kıbrıs Türkleri ile alâkalı hâdiseleri dünyaya Yunan zaviyesinden tanıtıyor.”⁸⁷

⁸⁶ Feridun Bellisar, “Batı Trakya ve Yunanistan”, *Hürriyet*, 19 Ağustos 1957.

⁸⁷ Ömer Sami Coşar, “Atina’nın Yalanı”, *Tan*, 28 Ağustos 1957.

Bu eleştiri önemliydi çünkü Yunanistan, hem Batı Trakya ile ilgili konuları hem de Kıbrıs sorununu kendi yönünden ve çıkarlarına uygun bir şekilde dünya kamuoyuna duyurabilirken Türkiye bu noktada yetersizlik içindeydi. Bu durum Türkiye'nin Yunanistan ile sorunlarında dış desteğini azaltıyor ve uluslararası ortamda elini zayıflatıyordu.

Bunun yanında Türkiye Hükümeti'nin Batı Trakya Türkleri için bazı çalışmaları da vardı. Özellikle bu halkın artan sıkıntıları Türkiye'yi bir takım tedbirler almaya itti. Ağustos ayı içerisinde Türk Hükümeti Batı Trakya Türk toplumuna serbest göçmen vizesini serbest bıraktı. Bu kararla elliye aşkın Türk köyünden 10 bine yakın Türk Türkiye'ye göç etti. Ancak Yunanistan Hükümeti durumdan rahatsızlık duymadığı gibi bu göçlerden boşalan köylere Rum vatandaşlarını yerleştirerek köylerin adlarını da Yunanca isimlerle değiştiriyordu.⁸⁸

1957 yılında Batı Trakya ile ilgili çeşitli sorunlar ortaya çıkmaya devam etti. Örnek olarak Yunan yetkililerce Kuruçay'ın taşmasını önlemek için bentler yapılacağı ileri sürülerek Yassıköy, Yatanca, Karamusa Balaban, Narlı ve Ortacı köylerinin verimli tarlaları istimlak edildi, buna karşılık Balaban Ormanı'ndan arazi verileceği vaat edilmişse de bu vaat yerine getirilmedi. Bunun yanında daha ciddi gelişmeler de yaşanıyordu. 5 Eylül 1957 gecesinden itibaren Gümülcine'de Türk mahallerinde Türkleri tehdit eden yazılar asılmaya başladı.⁸⁹ Türk azınlığa karşı yapılan saldırılar arttı. Mesela 1957 Aralığı'nda Karaoğlan Köyü'nde bir kahve basıldı ve saldırı sonucunda bazı Türkler ağır yaralandı.⁹⁰

Yaşanan bu hadiseler ve Yunan Hükümeti'nin uygulamaları ve göç ettirme veya Yunanlaştırma gibi politikaları, 1950'lerin sonlarına gelindiğinde, Batı Trakya Türklerinin Türkiye'ye göçünü arttırdı ve Batı Trakya'daki Türk köylerinin sayısını oldukça azalttı. Bu durum dolayısıyla 1923'de 300 tane olan Türk köyü sayısı 1959 yılına gelindiğinde 42'ye düştü. Türkiye Cumhuriyeti resmi verilerine göre, 1959 yılı itibarıyla, son sekiz senede Yunanistan'dan gelen göçmen ve mülteci sayısı 12.000'in üzerindeydi ve bu durum devam ederse Batı Trakya tamamen Türklere arınmış olacaktı.⁹¹ Zaten kalan Türklerin çoğu da zor koşullarda fakir bir hayat yaşıyorlardı. Bunların %95'i

⁸⁸ Kurtuluş, *a.g.e.*, s. 138.

⁸⁹ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-225.

⁹⁰ *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, s. 110.

⁹¹ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-226,231.

tarımla uğraşıyordu ancak Yunan Hükümeti'nin uygulamalarından ve bu köylüyü tarım konusunda getirdiği hiçbir avantajdan faydalandırmadığından iptidai şartlarla üretim yapıyorlardı. Kalan %5'lik kesim ise küçük el sanatları ile uğraşıyordu. Türk azınlığın arasında doktor, eczacı, avukat veya mühendis yoktu ve Yunan Hükümeti de bu konuda herhangi bir teşvik sağlamadığı gibi bazı engeller çıkartıyordu. Mesela Türkiye'deki üniversitelerden mezun olup da Batı Trakya'da çalışmak isteyenlerin diplomaları kabul edilmeyerek yeniden sınava tabi tutulmak suretiyle güçlükler çıkarılıyordu.⁹² Yunanlaştırma politikalarına gelince bu daha çok eğitim üzerinden yapılan baskılarla alakalıydı. 1959 senesinde Türk Dışişleri Bakanlığı'ndan Türkiye Cumhurbaşkanlığı'na gelen bir rapor konuyu özetliyordu. Rapora göre, Yunan Hükümeti Türk azınlığın okuduğu okullarda Yunan kültürünü aşılama yönünde bir sistem izliyordu. Türk okullarındaki Yunanca eğitim saatleri ve Yunan öğretmenler, Türkçe dersler ve Türk öğretmenler aleyhine arttırıldı. Ayrıca Türk düşmanlığı ve "Megalo İdea" fikirleri ilkokullardan başlayarak okutulan bazı ders kitapları ile öğrencilere telkin edilmeye çalışılıyordu. Tarih derslerinde merkezi İstanbul olan "Büyük Yunanistan" haritası gösteriliyordu. Özellikle bu hareketler 20 Nisan 1951 tarihinde, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Kültür Anlaşması'nın 14. maddesine aykırıydı.⁹³

Aynı raporda ele alınan bir başka konu ise Batı Trakya'da basılan ve yayınlanan Türk gazete ve dergileriydi. Rapora göre Atatürk inkılâplarını destekleyen ve Türkçe olarak yayımlanan bazı gazeteler, Yunan makamlarınca baskı altına alındı. Mesela, Akın gazetesini basan matbaalar Yunan yetkililerce kapatılmakla tehdit ediliyordu ve bu yüzden bu gazete bir süre yayımlanamaz hale geldi. Bunun yanında Yunan Hükümeti Türk azınlığı arasında gerici unsurları teşvik eden ve inkılâpçı gazetelere devamlı saldırılarda bulunarak propaganda yapan bazı gazetelerin kurulması için teşviklerde bulunuyordu.⁹⁴

Bu noktada raporun bir diğer konu ettiği sorun din ile alakalıydı. Raporda belirttiği üzere 1913 Atina⁹⁵ ve 1923 Lozan antlaşmalarının azınlıklara tanıdığı ibadet özgürlüğü Yunan hükümetince ihlal ediliyordu. Mesela müftüler mevzuat

⁹² Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-232.

⁹³ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-245. 14. madde: Akit hükümetler, her iki memlekette yayınlanan mektep kitaplarının, iki memleketten her biri hakkında yanlışlıklar ihtiva etmemesine, kendi mevzuatlarının kabul ettiği hudutlar dâhilinde itina eyleyeceklerdir. Bkz. Özgüç, *a.g.e.*, s. 47.

⁹⁴ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-246.

⁹⁵ Detaylı bilgi için bkz. Oran, *a.g.e.*, s. 36-37.

gereğince seçilmeleri gerekirken Yunan Kralı'nın iradesiyle tayin ediliyordu. Oysaki Türkiye'de Rum Patriği seçimle iş başına getiriliyor ve Türk Hükümeti'nin bu konuda bir müdahalesi olmuyordu. Yunanistan'daki uygulama, Lozan'ın karşılıklılık esasına aykırıydı.

Rapora göre Yunan Hükümeti Batı Trakya Türkleri arasında irticayı yaymak adına da çalışmalar içindeydi. Örnek olarak 1952'de Gümülcine'de "İttihadı İslam Cemiyeti" adlı bir oluşum şehrin önemli yerlerine geri fikirler yayma amaçlı beyannameler astı. 1953'de Batı Trakya'da "Fedâyanı İslam Cemiyeti" adında başka bir oluşum da irticai mahiyette beyannameleri cami kapılarına astı. Rapora göre bu oluşumların arkasındaki destek Yunan Hükümet'i idi. Bu iddiaları destekleyen bir örnek 1958 yılında ortaya çıktı. Dönemin Yunan Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Konstantin Çaços, gerici grubun ileri gelenlerinden Hafız Ali Reşad'a Arap Harfleriyle 'Peygamber Binası' isimli gerici bir dergi çıkarttırdı. Fes ve çarşaf giyilmesi ve eski harflerin kullanılması da Yunan yetkililerce teşvik ediliyordu. Bu yönde çalışmalar yapan irtica taraftarı ve eski harflerle eğitim veren medreseler de destekleniyordu.⁹⁶

Raporun iddiaları gösteriyordu ki Batı Trakya Türk azınlığı ya göçe teşvik ettiriliyor ya da hem modern dünyadan ve Atatürk İnkılâplarıyla modern bir hayata geçiş yapmış Türkiye'den uzak hem de ekonomik yönden zor koşullara mahkûm edilmiş bir durumda yaşıyorlardı. Bu tip bir yaşama sevk edilmelerinin sebepleri de ya göç düşüncesini kafalarına yerleştirmek ya da Yunanlaşarak daha fazla haktan sahip olma yolunu seçmelerini sağlamaktı.

1959 senesinin Temmuz ayında, Batı Trakya Türkleri ile ilgili başka bir rapor da Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği Siyasi İşler Yardımcısı Zeki Kunalp tarafından hazırlandı ve Cumhurbaşkanlığı'na sunuldu. Zeki Kunalp bu raporu Yunanlı meslektaşları Dimitrios Bitsios ile Türk-Yunan ilişkilerini konu alan görüşmeleri sonunda hazırladı ve Türk Dışişleri Bakanlığına gönderdi. Kunalp, raporunun Batı Trakya ile ilgili kısmını 10 Temmuz 1959'da Dedeoğaç'la başlayan Batı Trakya ziyaretinde Gümülcine Başkonsolosu Cemil Miroğlu ve hem Gümülcine'nin hem de İskeçe'nin cemaat ileri gelenleriyle yaptığı görüşmelere istinaden hazırladı.⁹⁷ Kunalp, bu görüşmelerden sonra Gümülcine'deki Türk cemaatine ait çeşitli kurumları ziyaret ettiğini ve buradan da İskeçe'ye hareket ederek orada da görüşmelerde bulunduğunu belirtti.

⁹⁶ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4, 6286-250.

⁹⁷ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-539.

Kuneralp, İskeçe'ye ziyaretinde önemli olarak oradaki 'Trakya' gazetesinin sahibi ve cemaat önderlerinden Osman Nuri ile de yaptığı görüşmeyi not düştü.

Tüm bu görüşmeler sonucunda Batı Trakya Türkleri ve durumlarıyla ilgili olarak bir rapor hazırlayan Kuneralp'in görüşlerine göre ele alınması gereken ilk konu göç sorunuuydu. Batı Trakya Türklerinin bu konudaki şikâyeti artık bulundukları bölgelerde yaşayamadıkları ve Türkiye'ye göç etmek istekleri üzerineydi ve Türk Hükümeti'nden de "kapıların kapanmamasını" talep ediyorlardı.⁹⁸ Kuneralp verdiği bilgilerde Batı Trakya nüfusunun şimdi ile Lozan sonrası sayısının aynı olduğunu (103.000) ve Batı Trakya'daki yıllık nüfus artışına göre Türkiye'ye yılda 2000 civarında Batı Trakya Türkü'nün göç ettiğini belirtti. Ancak Kuneralp'e göre göç konusundaki önemli sorun özellikle genç kesimin bu göçe meyilli olması ve bunun da Batı Trakya Türklerine zarar vermesiydi. Ancak Kuneralp göçün sebeplerini Yunan Hükümeti'nin uygulamaları ve Türk azınlığı üzerindeki baskılar ile yaşadıkları zor şartlara bağlamıyor ve ilginç olarak bunu bir "göç fenomeni" olarak ele alıyordu. Yani bunun bir moda olduğunu ve aslında göçe itecek mücbir sebeplerin olmadığını ifade ediyordu. Bu noktada göçün durdurulması gerektiğini belirten Kuneralp, bunun için bazı tedbirler alınması gerektiğini vurgularken en yerinde hareketin Batı Trakya Türklerini göçe iten sebeplerin ortadan kaldırılması olacağını, bunun için de Türk Hükümeti'nin bazı adımlar atması gerektiğini tavsiye ediyordu. Tabi burada bir çelişki vardı çünkü Kuneralp bu ifadeyle göçün sadece bir 'moda' olmadığını kabul ediyor ve geçerli nedenleri sıralıyordu.

Kuneralp'e göre halledilmesi gereken ilk mesele Batı Trakya Türklerinin Türklüğü'nün Yunan Hükümeti tarafından resmen ve açıkça tanınması gerekliliğiydi. Kuneralp, özellikle Osman Nuri ile görüşmesinden ilk çıkarımının bu olduğuna işaret ediyor ve yaptığı diğer toplantılarda istenenin; resmi kanunlarda, kararlarda, resmi yazışmalarda, okul binası levhalarında ve gerekli görülen her yerde "Türk" isminin kullanılması konusunun Yunan Hükümeti'ne kabul ettirilmesi yönünde olduğunu belirtiyordu. Yunan Hükümeti ise Türk yerine Müslüman tabirini kullanıyordu ve 1954'ün Papagos Kanunu artık göz ardı ediliyordu. Kuneralp'in raporuna göre Batı Trakya Türkleri, bu politikayı, Yunanlaştırma çalışmalarının bir sonucu olarak açıklıyorlardı.⁹⁹ Yunanistan Hükümeti ise bu konuda Batı Trakya Türkleri arasındaki gerici unsurları kullanarak bu grupların Müslüman tabirini tercih ettiklerini ve belli bir

⁹⁸ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-539-40.

⁹⁹ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-542.

kesimin isteği doğrultusunda tek bir ismin kabul ettirilemeyeceğini belirtiyordu. Türk topluluğu ise bunun sadece bir bahane olduğunu ve izlenen politikanın Batı Türkleri arasında ikilik yaratmak amacıyla uygulandığını iddia ediyorlardı.

Kuneralp'e göre Batı Trakya Türkleri arasında İnkılâpçılarla gericiiler olarak böyle bir ayırım zaten vardı ve Yunan Hükümeti de bunu kullanmaya çalışıyordu. Ancak Zeki Kuneralp gerici grubun sayıca gittikçe azalmakta olduğunu ve Yunan Hükümeti'nin amaçları doğrultusunda kullanılamayacak hale geldiklerini de yorumlarına ekledi. Ancak Yunan Hükümeti sadece bu gerici kesimi değil aynı zamanda eski Osmanlı adetlerini de kullanmaya çalışıyordu. Türk cemaatinin taleplerinden bir diğeri eski harflerin kullanımının yasak edilmesi ve Türkçe yayınlarda yeni Türk harflerinin kullanılmasının ve Türk okullarında sadece yeni harflerle eğitimin zorunlu tutulmasıydı. Cemaatin bu isteği yine Yunan Hükümeti'nin Yunanlaştırma politikalarına karşı konulmasıyla ilgiliydi. Yalnızca yeni Türk harflerinin kullanılması, Türkiye ile olan bağın kuvvetlendirilmesi açısından önemliydi. Kuneralp'e göre Yunan Hükümeti, böyle bir zorlamayı, demokrasiye aykırı olacağı bahanesiyle kabul etmiyordu. Yunan Hükümeti ayrıca zamanla bu isteğin kendi kendine oluşacağı şeklinde bir fikir ortaya koyuyordu.¹⁰⁰

Zeki Kuneralp, raporunda bu durumu yorumlarken, Yunan Hükümeti'nin Batı Trakya Türklerine Türklükle ilgili hakları tanıma konusundaki çekingenliğinin bir "irredantizm" korkusundan kaynaklandığını ifade etti. Yani, Türkiye'nin buradaki Türkleri bahane ederek bir ilhak girişiminden çekiniliyordu. Kuneralp'e göre bu korku kendisini, Türk okullarında Türk öğretmenlerce öğretilen ve okutulan "öğrenci andıyla" ilgili Yunan Hükümeti'nin gösterdiği 'asabiyette' de mevcuttu. Yunan Hükümeti'ndeki aynı endişe Pomakların durumu ile de kendisini gösteriyordu çünkü Yunanistan'daki Pomaklar Türkiye'yi ve Türklüğü benimsemiş gözükmüyorlardı ve okullarında Türkçe eğitim yapılmasını istiyorlardı.¹⁰¹

Zeki Kuneralp'in raporunda Batı Trakya Türklerinden gelen bir diğer talep toprak sahibi olunmasının resmîyet kazanması yani belgelenmesiydi. Kuneralp'e göre bu en önemli konulardan biriydi çünkü Batı Trakya Türklerini göçe iten sebeplerin başında toprak ve sınır anlaşmazlıkları vardı. Bu noktada sağlam bir tapu ve kadastro sistemi gerekliydi ve ancak bu şekilde Türklerin toprakları hem Yunan komşularından hem de "Karakaçanlar"ın (Rumen

¹⁰⁰ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-543.

¹⁰¹ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-545.

aslından olan ve hayvancılıkla uğraşan halk) müdahalelerinden korunabilirdi. Bunun yanında toprak sahipliği ile ilgili bir de Yunan Hükümeti'nin uyguladığı Toprak Reformu ve kamulaştırma politikalarıydı. Bu politikalar toprak sahibi Türkleri ciddi şekilde etkiliyordu. Kuneralp'e göre kamulaştırma meselesi ortadan kaldırılamazdı ancak tazminat bedellerinin hakkaniyetli bir biçimde ödenmesi gerekiyordu.¹⁰²

Rapor bu olumsuz durumları göz önüne sererken aynı zamanda Türk Hükümetince atılan adımlara bağlı bazı olumlu gelişmeleri ve göçü önlemede Türk Hükümeti'nin yapması gerekenleri de ortaya koyuyordu. Mesela Türkiye Hükümeti tarafından 1950'lerin sonlarında sarf edilen gayret ve paraların Batı Trakya Türk toplumunun kültürel ihtiyaçlarının karşılanması üzerinde iyi sonuçlar ortaya koyduğu ifade ediliyordu. Özellikle eğitim alanında Türk okullarının seviyelerinin bu sayede yükseldiği ve Türkiye'deki okullara yakın bir durumda oldukları belirtiliyordu. Bunun devam etmesi için de Batı Trakyalı öğretmenlere, Türkiye'dekine benzer bir memur statüsü tanınması gerekliliği vurgulanıyordu. Bu öğretmenlerin normal bir terfi ya da emeklilik hakları bulunmuyordu. Hatta birçok köy öğretmenin ücreti köy sakinleri tarafından, ayniyat ile yani bir miktar buğday, tütün, mısır gibi ürünlerle ödeniyor ve bu şartlarda Batı Trakya'da öğretmenlik yapmak ciddi fedakârlıklar gerektiriyordu. Bu şartlarda bu işe devam edecek kalifiye öğretmenler bulmak zordu ve belli düzenlemeler gerekiyordu. Rapora göre Batı Trakyalı öğretmenlerin maaş, terfi ve emeklilik bakımından Türkiyeli öğretmenlerin durumuna getirilmesi bir zorunluluktan ve bu da Türk Hükümetine düşen bir görevdi.¹⁰³

Kuneralp'in raporunda göçle ilgili bir başka mesele de Batı Trakya Türklerinin göç zamanı tüm mal ve mülklerini elden çıkararak ve Yunan vatandaşlığından vazgeçerek Türkiye'ye gelmeleri idi. Böyle bir durumda göçten pişmanlık duyanlar ve geri dönmek isteyenler için tüm yollar kapanmış oluyordu. Bu gibi durumları önlemek için Batı Trakya Türklerinin mallarını elden çıkartmaksızın Türkiye'ye gelmelerine ve burada iş yapabilmelerine imkân verildiği takdirde, göçe iten sebeplerden biri daha ortadan kalkmış olacaktı. Bu şartın sağlanması da Türkiye Hükümeti'nin konuyla ilgili alacağı karara bağlıydı.¹⁰⁴ Kuneralp'in raporu bu tavsiyelerle son buluyordu.

¹⁰² Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-545.

¹⁰³ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-546.

¹⁰⁴ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356-547.

Kuneralp'in raporu ve diğer bazı resmi raporlar 1959 yılında Batı Trakya'daki Türk nüfusunun durumunu ortaya koyuyordu. Yunanistan'daki Türk vatandaşlarının sayısı 1923'den beri azaldı. Lozan Konferansı görüşmeleri sırasında Türk Delegasyonu tarafından verilen rakamlara göre 1923 senesinde Batı Trakya'da 129.120 Türk bulunuyordu. 1959 yılına gelindiğinde, Yunan kaynaklarına göre Türk nüfusu, Müslümanlar olarak 112.665, Türkçe konuşanlar olarak 118.201 olarak verildi ancak Türk Hükümeti'nin araştırmalarına göre bölgede İskeçe, Gümölcine ve Meriç'te olmak üzere sadece 67.099 Türk kalmıştı. Çerkezler ve Pomaklarla birlikte Müslüman nüfus, 1959 senesinde 93.691'di. Türk Hükümeti bunun genel nedenini şöyle açıklıyordu: *“Yunan Hükümeti Türk köylerini muhtelif vesilelerle ortadan kaldırarak, buralara yunanlıların yerleştirilmesine sistematik bir gayret sarf etmiş, bu suretle pek çok köy ortadan kalkmış ve halkı Türkiye'ye göç etmiştir.”*¹⁰⁵

Görülmekteydi ki 1959 yılı her ne kadar Türkiye ve Yunanistan arasında Kıbrıs sorununa bulunan geçici çözümle ılımlı ilişkilere atılan bir adım olsa da Batı Trakya Türkleri açısından bazı olumsuzluklar halen varlıklarını korumaktaydılar. Batı Trakya Türklerine yapılan ufak çaplı saldırılar da devam etmekteydi.¹⁰⁶ Bahsi geçen tüm olumsuzluklara rağmen 1960 sonrası gelişmeler ele alındığında Batı Trakya Türklerinin durumu, Yunan İç Savaşı zamanı haricinde, 1950-1960 yılları arasında nispeten iyi denebilecek seviyedeydi. 1960'lar ve özellikle 1963'te Makarios'un Kıbrıs'taki anayasal düzeni değiştirme girişimleriyle Türk-Yunan ilişkileri çatışma noktasına gelmiş ve iki ülke azınlıkları da bu durumdan etkilenmişti. Türk Hükümeti'nin 1964 kararlarıyla¹⁰⁷ 8.600 Yunan uyruklu vatandaş Yunanistan'a dönmek zorunda kalmış aynı zamanda Bozcaada ve Gökçeada'da yapılan kamulaştırmalar da burada ikamet eden Rumların Yunanistan'a dönmesiyle sonuçlanmıştı.¹⁰⁸ Bu adımlar Yunanistan Hükümeti'ni harekete geçirmiş ve karşılıklılık ilkesi ortadan kaldırılmıştı. Bunun sonuçları Batı Trakya Türkleri açısından vahim olmuştu. Baskılar, ayrımcılık politikaları ve Türk azınlığının statüsünü ihlal eden uygulamalar, 1950-1960 arası sıkıntıların üzerine çıkmış ve iki ülke arasında ciddi sorunlar doğurmuştu.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4 6286-221, 224.

¹⁰⁶ Özgüç, a.g.e, s. 189-190.

¹⁰⁷ Detaylı bilgi için bkz. Oran, a.g.e, s. 148.

¹⁰⁸ Oran, a.g.e, s. 148

¹⁰⁹ Hatipoğlu, a.g.e, s. 28.

SONUÇ

Batı Trakya Türkleri, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde, 1960'a kadar ya da 1960 sonrası dönemde pek rahat yüzü görememişti ve bu durum Türk-Yunan ilişkilerinde halledilmesi zor konulardan biri olmuştu. İki ülke ilişkilerinin gidişatına ve diğer sorunlara bakıldığında bu yadırganacak bir durum değildi. 1945-1950 yılları arasında Yunan İç Savaşı'nın yarattığı tehdit ortamı ve çetelerin saldırıları Batı Trakya Türklerini zor durumda bırakırken bir nebze rahat nefes alınan 1950-1955 arası beş yıllık kısa bir dönemde dahi ekonomik baskılar ve Türk İnkılâbından faydalanılamamasının getirdiği modern hayata geçişteki zorluklar Batı Trakya Türklerinin hayatını zorlaştırmaktaydı. Ancak Türk-Yunan ilişkilerinin özellikle Kıbrıs sorunu bağlamında bir çatışma noktasına gelmesiyle, Batı Trakya Türkleri için daha da zor koşullar boy göstermişti. Tabii bu zorluklar, Lozan'ın karşılıklılık ilkesi gibi, Türkiye'deki Rumlar adına da ortaya çıkmıştı. 6-7 Eylül olaylarının özellikle İstanbul ve İzmir'de yarattığı ortam bunun en belirgin göstergesi olmuştu. Batı Trakya Türklerinin göç hareketlerinin benzeri, İstanbul Rumları için de boy göstermişti.

1960 sonrası ise yine üç yıllık bir sakinleşmenin sonrasında ortaya çıkan vahim durum Batı Trakya Türklerinin yaşam koşullarını son derece olumsuz etkilemişti. Soğuk Savaş döneminin aynı tarafında yer alan ve NATO'da müttefik olan iki ülkenin bu denli ciddi problemler yaşaması ve azınlıklarının zor koşullara katlanıyor olması Soğuk Savaş'ın ortaya çıkarttığı konjonktüre tersti. İşte bu yüzden belki de Türk-Yunan ilişkileri uluslararası ortamın getirdiği etkenlerden ayrı, kendi karakteristiği ve tarihsel boyutlarıyla ele alınmalıydı. Bu boyutlar da Batı Trakya Türklerine doğrudan yansımıştı. Özellikle Kıbrıs sorununda geline nokta, bu insanların hayatlarına olumsuz bir yön vermiş, ciddi göç hareketlerine neden olmuş ve yıllardır yaşadıkları topraklardan kopmaları sonucunu doğurmuştu.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi:

BCA, 030-0-001-65-403-14.

BCA, 030-0-001-101-627-1.

BCA, 030-0-001-40-238-13.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi:

Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/10-4 6286.

Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, 3/8-35, 5356.

TBMM Tutanak Dergisi:

T.B.M.M Tutanak Dergisi, T: 04.09.1947, C: 6, T. 1.

T.B.M.M Zabıt Ceridesi, T: 13.11.1956, C: 10, O: 2.

Dergiler ve Gazeteler:

Ayın Tarihi Sayı: 145, 146, 171, 173, 241, 264, 270, 271, 273.

Cumhuriyet: 1956-1957.

Dünya: 1952-1953.

Havadis: 1957.

Hürriyet: 1957.

Kudret: 1952.

Son Posta: 1956.

Tan:1957.

Tasvir: 1947.

Ulus: 1956-1957.

Vatan: 1956.

Kitaplar:

Andreades, K.G. *The Moslem Minority in Western Thrace*, Selanik, 1956.

Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, Batı Trakyalılar Derneği, Ankara, Şafak Matbaası, 1987.

Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece, Helsinki Watch Report, Human Rights Watch, New York, 1990.

Eren, Halit. *Batı Trakya Türkleri*, Rebel Basım, İstanbul, 1997.

Hatipoğlu, M. Murat. *Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1999.

Hüseyin, Necmettin. (Der.) *Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneğinden Tarihe Bir Not*, Emir Ofset, İstanbul, 2004.

Kurtuluş, Ümit. *Batı Trakya'nın Dünü Bugünü*, Sincan Matbaası, Ankara, 1979.

Oran, Baskın. *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1986.

Ömeroğlu, Aydın. *Belgeler ve Olaylar Işığında Bilinmeyen Yönleriyle Batı Trakya Türkleri ve Gerçek*, Avcı Ofset, İstanbul, 1994.

Özgüç, Adil. *Batı Trakya Türkleri*, Kutluğ Yayınları, İstanbul, 1974.

Tsoucalas, Constantine. *The Greek Tragedy*, Penguin Books, İngiltere, 1969.

Soğuk Savaş Döneminde Batı Trakya Türk Azınlığı (1945-1960)

EKLER:

EK-1: Gümölcine Türk Gençler Birliği'nin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a yazdığı mektup.

(BCA: 030-0-001-40-238-13)

ΒΕΤΛΕΤ ΑΒΕΤΛΕΤ ΓΕΝΕΛ ΜΕΜΟΡΑΝΔΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΜΟΥΣΙΚΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΕΥΑΛΟΓΟΙ
Η "ΕΝΩΣΙΣ"
ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΣΚΟΠΕΙΟΝ ΑΝΕΦΕΡΕΜΕΝΟΝ
ΕΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1958

ΓΥΜΟΥΛΚΙΝΕ ΤΥΡΚ "ΓΕΝΚΛΕΡ ΒΙΡΛΙΓΙ",
ΚΟΜΟΤΙΝΙ
Τ. Τ. 1958
ΤΕΛ. ΝΟ. 5-14

ΑΡΧ. ΠΡΩΤ.

Ev Koyutqyñ tñ 2 XII 1958

Türkiye Cumhuriyetinin Büyük ve Pek
Muhterem Cumhur Başkanı,
Bizler, Gümölcine Türk Gençler Birliği, memleketi-
mize şeref bahseden Zaat-ı devletlerine, "HOŞ GELDİNİZ", der,
maruz olumuzun kütfe kabul buyrulmasını, derin taziimleri
mizle istitham ederiz.
Tarihi zaruretiler neticesi ve büyük Türk Milletinin
bir emaneti olarak, bugün şeref bahsettigiñiz bu topraklar
da yaşayan biz Garbi Trakya Türkleri, olmaz ve büyük
Mılatürk'le Venizelos'un emanetleri ve Zaat-ı devletlerinin
büyük ve mesut eseri olan Türk-Yunan Dostluğunun ida-
mesinde önemli bir köprü rolü oynadığımuza kuvvetle
iman etmiş bulunuyoruz. Yunan Krallığı'nın sadık taba-
ları olarak, bu mesut eserin yosatılmasında gönül ve
iman birliğiyle çalışmakta olduğumuza itimat buyrul-
masını rica ederiz. Vazife ve mesuliyetlerini tamamiyle
mudrik bulunan bizler, iki millet arasındaki bağları
takviye için kültür, sosyal ve ekonomi noktası nazarında
kifayetsiz bulunduğumuza, hassaten dikkatlerini celbet-
mek isteriz. Bu arada Anayurttan gönderilen bir miktar
ilkokul öğretmeni ve bilhassa aziz isimlerinize izafe edi-
lip uğurlu ellerinizle tervi kışadını yapacağımız ve manev

030 01 40 238 13

13

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GİZLİLİK ARŞİVİ

varlığımızın teminatı olarak karşıladığımız Celâl Bayar Lisesine gelmelerini dört gözle beklediğimiz lise hocalarıyla millî ve tarihî rolümüzün icrasını kolaylaştırdığınız şükranla kaydederiz.

Bizler, Gümüşine Türk Gençler Birliği olarak, bugüne kadar ihmal gören ekolijetimizin gençlik davasını, büyük milletimizin siz, sayın Cumhurbaşkanına duyurmayı bir borç bildik. Yegâne arzu ve gayemiz, iyi ve medenî bir vatandaş olmakla ibarettir. Şuna da katıyetle inanmış bulunuyoruz ki, bizi muasır bir seviyeye, ancak ve ancak heriki hükümetin yardımıyla ulaştırabilecektir. İçinde maddî ve manevî iktidarımızla başbosa bırakılmamız, esefle söylüyoruz ki bizim için eriyip gitmekten başka bir şey olmayacaktır.

Evet, Millî mücadele hâlini mütecavizlerle, bunlara âlet olduklarını anıyamıyacak kadar cahilcağızımızda mürteci olup en mukaddes millî kurumlerimize saldıran kimseler, ırkkan bağlı bulundukları millete ruhen ve kuyafeten muhalefetlerinde destek gördükleri müddetçe biz, yaşamıyacağız.

Ekolijetimizin ruh ve bedeninin terbiyesiyle meşgûl bir içtimai teşekkül olan Dernegimizin insana teşekküs eden lokalinin yarıda kalmasına, işte bu giriş ihtiyat âmil olmuştur.

İhtokuldan sonra başbosa kalarak sokaklarda, şurada burada eriyip gitmekte olan gençlerimizin bu acıklı hâlimden kimi meşul tutacağımızı bilemiyoruz.

030	01			40	238	13
-----	----	--	--	----	-----	----

Soğuk Savaş Döneminde Batı Trakya Türk Azınlığı (1945-1960)

ΜΟΥΣΙΚΟΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Η "ΕΝΩΣΙΣ" ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΤΗΡΩΣΜΕΝΟΝ ΕΤΕΣ ΙΑΡΡΕΘΕΣ 1928 ΔΕΥΛΕΤ ΑΡΧΙΒΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΟΜΟΤΗΝΕΥΣ		ΚΟΜΟΤΗΝΗ ΤΥΡΚ "ΓΕΝÇΛΕΡ ΒΙΡΛİĐİ" ΚΟΜΟΤΙΝΙ Τ. Τ. 1928 ΤΕΛ. ΝΟ 5-18
---	--	---

Α.Π.Ε. ΠΡΩΤ. 2-XII 1952

Λαοι devletlerinden istirhamımız şudur ki:

1- Bizim medeni ve inkişafçı vatandaşlar olarak yaşamamıza mâni olan kimselere, himaye gösterilmekten, iki milletin dostluğunun selâmeti namına, artık vazgeçilim. (Kıyofet, arap yazısı, şerî hükümler gibi)

2- Bizî sinesinde barındırarak, Türk-Yunan dostluğunu yaratacak millî fikir ve duygularımızın gelişmesini sağlayacak bir lokal temini,

Memleketimize, her ayak basışımızın bize, uğur, şeref ve yaşama şevki bahşettiğini şükranla hatırlıyarak, büyük Milletimizin pâyıdar ve mesut, Laotî devletlerinin bîrhûdar olmalarını dileyerek hürmetle ellerinizden öperiz.

Başkan
Şevket Pazarköylü

Asbaşkan
Mustafa H. Mustafa

Genel Sekreter
Ahmet İbrahim

Ahmet

030 01 40 238 13

15